

SAOPŠTENJE KOMISIJE
Smjernice za državnu pomoć za širokopojasne mreže
 (2023/C 36/01)

1. UVOD

1. Povezanost je ključni gradivni element digitalne transformacije. Ona je od strateškog značaja za rast i inovacije u svim ekonomskim sektorima Unije, kao i za socijalnu i teritorijalnu koheziju.
2. Unija je postavila ambiciozne ciljeve povezivanja u Saopštenju o gigabitnoj povezanosti¹, Saopštenju o izgradnji digitalne budućnosti Evrope², Saopštenju o digitalnom kompasu³ i u svom predlogu odluke Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju Programa politike do 2030. godine pod nazivom „Put ka digitalnoj deceniji“⁴ (predlog DDPP-a).
3. U Saopštenju o gigabitnoj povezanosti, Komisija je postavila sljedeće ciljeve povezivanja za 2025. godinu: (a) sva domaćinstva u Uniji, bilo urbana ili ruralna, treba da imaju internet konekciju sa brzinom preuzimanja od najmanje 100 Mbps, koja se može nadograditi na 1 Gbps; (b) socio-ekonomski pokretači, kao što su digitalno intenzivna preduzeća, škole, bolnice i javna uprava, treba da imaju brzinu preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja od najmanje 1 Gbps; i (c) sva urbana područja i glavni prometni pravci trebaju imati kontinuirano 5G pokrivanje.⁵
4. U Saopštenju „Izgradnja digitalne budućnosti Evrope“ objašnjava se da izraz „100 Mbps sa mogućnošću nadogradnje na gigabitnu brzinu“ odražava očekivanje Komisije da će tokom decenije domaćinstvima sve više trebati brzine od 1 Gbps.⁶
5. U Saopštenju o digitalnom kompasu navodi se, kao cilj povezivanja do 2030. godinu, da sva domaćinstva u Uniji trebaju biti pokrivena gigabitnom mrežom⁷, a sva naseljena područja 5G mrežom⁸. Predlog DDPP-a naglašava da „društvene potrebe za brzinom slanja i preuzimanja podataka stalno rastu. Do 2030. godine mreže sa gigabitnim brzinama treba da postanu dostupne pod pristupačnim uslovima za sve one kojima je takav kapacitet potreban ili koji ga žele“.⁹
6. Da bi se ostvarili ciljevi Unije za 2025. i 2030. godinu potrebna su odgovarajuća ulaganja. Takva ulaganja prvenstveno dolaze od privatnih investitora i mogu se, gdje je to potrebno, dopuniti javnim sredstvima, u skladu s pravilima o državnoj pomoći.

¹ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 14. septembra 2016. „Povezivanje za konkurentno jedinstveno digitalno tržište – prema evropskom gigabitnom društvu“ (COM/2016/587 final).

² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 19. februara 2020. „Izgradnja digitalne budućnosti Evrope“ (COM/2020/67 final).

³ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 9. marta 2021. godine, Digitalni kompas 2030: evropski put za digitalnu deceniju, COM(2021) 118 final.

⁴ Predlog odluke Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju Programa politike za 2030. godinu „Put ka digitalnoj deceniji“, COM(2021) 574 final, 2021/0293 (COD).

⁵ Odjeljak 3 Saopštenja o gigabitnoj povezanosti.

⁶ Napomena 3 Saopštenja „Izgradnja digitalne budućnosti Evrope“.

⁷ U trenutnoj fazi razvoja, optičke mreže do domaćinstva, optičke mreže do zgrade i visoko efikasne kablovske mreže (najmanje DOCSIS 3.1) mogu da obezbijede brzine preuzimanja od 1 Gbps.

⁸ Odjeljak 3.2 Saopštenja o digitalnom kompasu.

⁹ Obrazloženje (7) predloga DDPP-a.

7. Pandemija COVID-19 istakla je značaj visoko efikasnih elektronskih komunikacionih mreža za ljude, privredu i javne institucije. Dana 27. maja 2020. godine, Komisija je predstavila svoj predlog velikog plana oporavka kako bi se ublažili ekonomski i socijalni efekti pandemije, pod nazivom NextGenerationEU¹⁰. Mehanizam za oporavak i otpornost (RRF), uspostavljen Regulativom (EU) 2021/241 Evropskog parlamenta i Savjeta¹¹, predstavlja dio tog plana. Jedan od ključnih prioriteta RRF-a jeste podrška digitalnoj tranziciji kroz mjere povezivanja koje su posebno usmjerene na premošćavanje „digitalnog jaza“ između urbanih i ruralnih područja i rješavanje tržišnih neuspjeha u pogledu razvoja visoko efikasnih mreža. Regulativa (EU) 2021/241 zahtijeva od svake države članice da izdvoji najmanje 20% dodijeljenih sredstava za mjere koje podstiču digitalnu tranziciju.
8. Pored toga, elektronske komunikacione mreže mogu doprinijeti postizanju ciljeva održivosti. Cilj Unije do 2050. godine o klimatskoj neutralnosti, utvrđen u Saopštenju o Evropskom zelenom planu¹² i u Regulativi (EU) 2021/1119 Evropskog parlamenta i Savjeta¹³, ne može se postići bez fundamentalne digitalne transformacije društva. Jedna od ključnih komponenti digitalne transformacije Unije je razvoj bezbjednih i visoko efikasnih elektronskih komunikacionih mreža koje daju značajan doprinosu ključnim ekološkim ciljevima Unije. Istovremeno, i same elektronske komunikacione mreže moraće postati održivije i energetske i resursno efikasnije.
9. Sektor elektronskih komunikacija prošao je kroz sveobuhvatan proces liberalizacije i sada je predmet sektorske regulative. Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskog parlamenta i Savjeta¹⁴ pruža regulatorni okvir za elektronske komunikacije.
10. Politika konkurencije, a posebno pravila o državnoj pomoći, igraju važnu ulogu u ostvarivanju ciljeva digitalne strategije i razvoju koordinisane investicione strategije za povezivanje. Cilj kontrole državne pomoći u sektoru širokopoljnih mreža jeste da se obezbijedi da državna pomoć dovede do većeg nivoa pokrivenosti i korišćenja širokopoljnih mreža nego što bi to bio slučaj bez državne intervencije, a istovremeno podržava kvalitetnije i pristupačnije usluge i investicije koje podstiču konkurenciju. Svaka državna intervencija treba da što je više moguće ograniči rizik od istiskivanja privatnih investicija, promjene komercijalnih podsticaja za ulaganje i, u krajnjem slučaju, narušavanja konkurencije suprotno zajedničkom interesu.

¹⁰ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 27. maja 2020. godine „Evropa na djelu: oporavak i priprema za narednu generaciju“, COM(2020) 456 final.

¹¹ Regulativa (EU) 2021/241 Evropskog parlamenta i Savjeta od 12. februara 2021. godine o uspostavljanju Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17). Vidijeti i Regulativu Savjeta (EU) 2020/2094 od 14. decembra 2020. godine o uspostavljanju Instrumenta Evropske unije za oporavak radi podrške oporavku nakon krize izazvane COVID-19 (SL L 433 I, 22.12.2020., str. 23).

¹² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 11. decembra 2019. godine, Evropski zeleni plan, COM(2019) 640 final.

¹³ Regulativa (EU) 2021/1119 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. juna 2021. godine o uspostavljanju okvira za postizanje klimatske neutralnosti i izmjeni Regulativa (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 (Evropski klimatski zakon) (SL L 243, 9.7.2021., str. 1)

¹⁴ Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o uspostavljanju Evropskog zakonika o elektronskim komunikacijama (SL L 321, 17.12.2018., str. 36).

11. Komisija je 2020. godine pokrenula evaluaciju Smjernica za širokopojasne mreže iz 2013. godine¹⁵ kako bi procijenila da li one i dalje odgovaraju svojoj svrsi. Rezultati¹⁶ su pokazali da, iako su pravila uglavnom efikasno funkcionisala, potrebna su ciljana prilagođavanja kako bi se odrazili najnoviji tržišni i tehnološki trendovi, kao i uzele u obzir zakonodavne promjene i trenutni prioriteti.¹⁷

2. PODRUČJE PRIMJENE, DEFINICIJE, VRSTE ŠIROKOPOJASNIH MREŽA

2.1. Područje primjene

12. Kako bi se spriječile situacije u kojima državna pomoć neopravdano narušava ili prijeti narušavanjem konkurencije na unutrašnjem tržištu i značajno utiče na trgovinu između država članica, član 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije („Ugovor“) propisuje načelo da je državna pomoć zabranjena. Međutim, u određenim slučajevima takva pomoć može biti usklađena sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 st. 2 i 3 Ugovora.
13. Države članice su obavezne da prijave Komisiji sve planove za dodjelu državne pomoći u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora, osim kada se pomoć odnosi na jednu od kategorija koje su izuzete od obaveze prijavljivanja na osnovu člana 109 Ugovora.¹⁸
14. Ove Smjernice pružaju smjernice o tome kako Komisija, na osnovu člana 106 stav 2, člana 107 stav 2 tačka (a) i člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, procjenjuje usklađenost državne pomoći za postavljanje i korišćenje fiksnih i mobilnih širokopojasnih mreža i usluga.
15. Državna intervencija koja ne ispunjava jedan od uslova utvrđenih u članu 107 stav 1 Ugovora ne predstavlja državnu pomoć. Shodno tome, ne podliježe procjeni usklađenosti utvrđenoj u ovim Smjernicama.
16. Konkretno, sredstva Unije kojima centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička privredna društva ili druga tijela Unije i koja nisu direktno ni indirektno pod kontrolom država članica¹⁹ ne predstavljaju državnu pomoć.
17. Pomoć za izgradnju i korišćenje širokopojasnih mreža i usluga ne može se dodijeliti privrednim društvima u teškoćama, kako je navedeno u Smjernicama Komisije o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u teškoćama.²⁰

¹⁵ Saopštenje Komisije od 26. januara 2013. godine, „Smjernice EU za primjenu pravila o državnoj pomoći u odnosu na brzi razvoj širokopojasnih mreža“ (SL C 25, 26.1.2013., str. 1) („Smjernice o širokopojasnim mrežama iz 2013. godine“).

¹⁶ Vidjeti radni dokument osoblja Komisije o rezultatima evaluacije od 7. jula 2021. godine, SWD(2021) 195 final.

¹⁷ Vidjeti radni dokument osoblja Komisije, sažetak evaluacije pravila o državnoj pomoći za postavljanje širokopojasne infrastrukture od 7. jula 2021. godine, SWD(2021) 194 final.

¹⁸ Na primjer, Regulativa komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine o proglašavanju određenih kategorija pomoći usklađenih sa unutrašnjim tržištem u primjeni čl. 107 i 108 Ugovora (SL L 187, 26.6.2014, str. 1).

¹⁹ Kao što su sredstva dodijeljena prema Regulativi (EU) 2021/1153 Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. jula 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Evrope i stavljanju van snage Regulativei (EU) br. 1316/2013 i (EU) br. 283/2014 (SL L 249, 14.7.2021., str. 38).

²⁰ Saopštenje Komisije „Smjernice o državnoj pomoći za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih pivrednih društava u teškoćama“, odjeljak 2.2. (SL C 249, 31.7.2014., str. 1.).

18. Prilikom procjene pomoći u korist privrednog društva koje je predmet neizmirenog naloga za povraćaj na osnovu prethodne odluke Komisije kojom je pomoć proglašena nezakonitom i neusklađenom sa unutrašnjim tržištem, Komisija će uzeti u obzir iznos pomoći koji još treba vratiti.²¹

2.2. Definicije

19. Za potrebe ovih Smjernica primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „širokopojasna mreža“ znači elektronska komunikaciona mreža kako je definirano u članu 2 tačka 1 Direktive (EU) 2018/1972, koja pruža širokopojasne elektronske komunikacione usluge („širokopojasne usluge“);
- (b) „pristupna mreža“ znači segment širokopojasne mreže koji povezuje mrežu za prenos podataka sa prostorijama ili uređajima krajnjih korisnika;
- (c) „fiksna pristupna mreža“ znači širokopojasna mreža koja pruža usluge prenosa podataka krajnjim korisnicima na fiksnoj lokaciji, koristeći različite tehnologije, uključujući kablovsku, digitalnu pretplatničku liniju („DSL“), optička vlakna i bežične tehnologije;
- (d) „fiksna ultra-brza pristupna mreža“ znači fiksna pristupna mreža koja pruža širokopojasne usluge sa minimalnom brzinom preuzimanja od najmanje 100 Mbps („fiksne ultra-brze širokopojasne usluge“);
- (e) „mobilna pristupna mreža“ znači bežična komunikaciona mreža koja omogućava povezivanje krajnjih korisnika na bilo kojoj lokaciji unutar područja pokrivenog mrežom koristeći jedan ili više standarda Međunarodnih mobilnih telekomunikacija („IMT“);
- (f) „mreža za prenos podataka (backhaul)“ znači dio mreže koji povezuje pristupnu mrežu sa osnovnom mrežom (backbone). To je dio mreže u kojem se prikuplja promet od krajnjih korisnika;
- (g) „osnovna mreža (backbone)“ znači centralna mreža koja povezuje mreže za prenos podataka (backhaul) iz različitih geografskih područja ili regija;
- (h) „aktivna mreža“ znači širokopojasna mreža sa aktivnim komponentama (npr. transponderi, ruteri i switch-evi, aktivne antene) i pasivnim komponentama (npr. kanali, stubovi, jarboli, tamna vlakna, razvodne kutije i šahtovi);
- (i) „infrastruktura“ znači širokopojasna mreža bez aktivnih komponenti, koja obično uključuje fizičku infrastrukturu kako je definisano u članu 2 stav 2 tačka (2) Direktive 2014/61/EU Evropskog parlamenta i Savjeta²² i kablove (uključujući tamna vlakna i bakarne kablove);
- (j) „vrijeme najvećeg opterećenja (peak time)“ znači doba dana, obično u trajanju od jednog sata, kada je opterećenje mreže obično maksimalno;
- (k) „uslovi u periodu najvećeg opterećenja (peak-time conditions)“ znači uslovi pod kojima se očekuje da mreža radi tokom „vremena najvećeg opterećenja“;
- (l) „prostorije pokrivene mrežom (premises passed)“ znači prostorije krajnjih korisnika kojima, na zahtjev krajnjih korisnika i u roku od 4 sedmice od datuma zahtjeva, operator može pružiti širokopojasne usluge (bez obzira na to da li su te prostorije već povezane na mrežu ili ne). Cijena koju operator naplaćuje za pružanje takvih širokopojasnih usluga u prostorijama krajnjih korisnika u ovom slučaju ne smije prelaziti uobičajene naknade za priključenje. To znači da ne smije

²¹ Vidijeti presudu od 13. septembra 1995. godine, TWD protiv Komisije, spojeni predmeti T-244/93 i T-486/93, EU:T:1995:160, stav 56. Vidijeti takođe Saopštenje Komisije, Saopštenje Komisije o povraćaju nezakonite i neusklađene državne pomoći (OJ C 247, 23.7.2019., str. 1).

²² Direktiva 2014/61/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. godine o mjerama za smanjenje troškova izgradnje brzih elektronskih komunikacionih mreža (SL L 155, 23.5.2014., str. 1).

uključivati nikakve dodatne ili izuzetne troškove u odnosu na standardnu komercijalnu praksu, i ni u kom slučaju ne smije prelaziti uobičajenu cijenu u predmetnoj državi članici. Ovu cijenu određuje nadležni nacionalni organ;

- (m) „relevantni vremenski horizont“ znači vremenski horizont koji se koristi za provjeru planiranih privatnih investicija i odgovara vremenskom okviru koji je država članica predvidjela za izgradnju planirane mreže financirane iz državnih sredstava, a koji traje od objavljivanja javnih konsultacija o planiranoj državnoj intervenciji do puštanja mreže u rad, tj. do početka pružanja veleprodajnih ili maloprodajnih usluga na mreži financiranoj iz državnih sredstava. Relevantni vremenski horizont koji se uzima u obzir ne smije biti kraći od 2 godine;
- (n) „modernizacija postojeće infrastrukture (overbuilding)“ znači izgradnju mreže koju finansira država pored jedne ili više postojećih mreža u određenom području;
- (o) „istiskivanje privatnih ulaganja (crowding out)“ znači ekonomski efekat državne intervencije koji dovodi do demotivisanja, sprečavanja, smanjenja ili čak eliminisanja privatnih investicija. To može biti slučaj, na primjer, ako privatni investitori vide smanjenje profitabilnosti svojih prethodnih ili planiranih investicije zbog državne pomoći za alternativnu investiciju, što može dovesti do odluke da smanje, obustave, izmijene investiciju, potpuno se povuku sa tržišta ili odluče da ne ulaze na novo tržište ili geografsko područje;
- (p) „radikalna promjena“ znači značajno poboljšanje postignuto mrežama koje finansira država, što dovodi do značajnih novih investicija u širokopojasne mreže, kao i do značajno novih tržišnih prilika u smislu dostupnosti širokopojasnih usluga, kapaciteta, brzine ili drugih relevantnih karakteristika mreže i konkurencije;
- (q) „digitalni jaz“ znači razliku između onih područja ili regija koje imaju pristup adekvatnim širokopojasnim uslugama i onih koje ga nemaju.

2.3. Vrste širokopojasnih mreža

20. Za potrebe procjene državne pomoći, ove Smjernice prave razliku između fiksne ultra-brze pristupne mreže, mobilne pristupne mreže i mreže za prenos podataka (backhaul), kako je detaljnije opisano u odjeljcima 2.3.1, 2.3.2 i 2.3.3. „Fiksne ultra-brze pristupne mreže“ i „mobilne pristupne mreže“ koriste se naizmjenično sa „fiksni mrežama“ i „mobilni mrežama“. Sve brzine navedene u ovim Smjernicama odnose se na uslove u periodu najvećeg opterećenja.

2.3.1. Fiksne ultra-brze pristupne mreže

21. U trenutnoj fazi tehnološkog razvoja, postoje različite vrste fiksnih ultra-brzih pristupnih mreža, uključujući: a) optičke kablovske mreže (FTTx)²³; i b) napredne unaprijeđene kablovske mreže koje

²³ FTTx se odnosi na različite tipove mreža, uključujući optička vlakna do zgrade (FTTB), do doma (FTTH), do prostorija (FTTP) i do razvodne kutije (FTTC). Međutim, FTTC mreže mogu pružiti fiksne ultra-brze usluge samo kada koriste vektoriranje određene dužine preko pretplatničke linije (tehnologija koja povećava efikasnost digitalnih pretplatničkih linija vrlo velikih brzina (VDSL)).

koriste najmanje standard DOCSIS 3.0²⁴. Bežične mreže, kao što su određene fiksne bežične pristupne mreže²⁵ i satelitske mreže²⁶, takođe mogu pružiti fiksne ultra-brze širokopojasne usluge.

2.3.2. Mobilne pristupne mreže

22. U trenutnoj fazi tržišnog i tehnološkog razvoja, nekoliko generacija mobilnih tehnologija koegzistira²⁷.
23. Prelazak na svaku novu mobilnu generaciju je uglavnom postepen²⁸. U trenutnoj fazi, 4G mreže se i dalje razvijaju u nekim dijelovima Unije, dok se postavljanje nesamostalnih 5G mreža oslanja na postojeće 4G Long Term Evolution (LTE) i LTE-Advanced mreže²⁹. Očekuje se da će 5G mreže u budućnosti postati postepeno samostalne i da se neće oslanjati na postojeću 4G infrastrukturu. Očekuje se da će samostalne 5G mreže omogućiti pružanje efikasnijih mobilnih usluga, uključujući nižu latenciju i bolje mogućnosti prenosa, kao i da će omogućiti napredne scenarije korištenja i aplikacije.
24. Kako bi se obezbijedila efektivna i efikasna upotreba radio spektra, države članice mogu postaviti uslove za pojedinačna prava korištenja radio spektra, kao što su obaveze pokrivenosti i kvaliteta

²⁴ DOCSIS je skraćenica za „specifikacije interfejsa za usluge prenosa podataka preko kablovske mreže“. To je globalno priznati telekomunikacioni standard koji razvija i pruža generacije specifikacija (DOCSIS 1.0, DOCSIS 1.1, DOCSIS 2.0, DOCSIS 3.0, DOCSIS 3.1, itd.). U trenutnom stanju tržišta, razvijene su specifikacije za DOCSIS 4.0.

²⁵ Na primjer, fiksne bežične pristupne mreže zasnovane na 5G tehnologiji, kao i potencijalno druge bežične tehnologije koje uključuju fiksna radio rješenja, posebno sljedeću generaciju Wi-Fi-ja (Wi-Fi6).

²⁶ Satelitske tehnološka rješenja trenutno se koriste u nekim slučajevima u udaljenim ili izolovanim područjima u situacijama gdje mogu pružiti odgovarajući nivo fiksnih širokopojasnih usluga. Očekuje se da će u budućnosti postati dostupni napredniji sateliti koji su u stanju značajno poboljšati kvalitet širokopojasnih usluga i pružiti ultrabrze brzine (uključujući satelite sa vrlo velikim protokom podataka). Sateliti također igraju ulogu u pružanju usluga javnim vlastima. U pripremi je nekoliko konstelacija satelita u niskoj Zemljinoj orbiti (LEO) za koje se očekuje da će moći smanjiti latenciju.

²⁷ Svi mobilni širokopojasni sistemi (2G, 3G, 4G i 5G) zasnovani su na standardima Međunarodne telekomunikacione unije za međunarodne mobilne komunikacije (IMT). IMT standardi su specifikacije i zahtjevi za brzu mobilnu širokopojasnu uslugu zasnovani na tehnološkom napretku u relevantnom vremenskom okviru. Mobilne mreže postepeno uključuju karakteristike i mogućnosti novih standarda. Osim toga, količina i vrsta korištenog spektra, sa različitim karakteristikama propagacije, imaju značajan uticaj na kvalitet pružene usluge. Na primjer, među tri početna opsega identifikovana za 5G usluge, trenutno se procjenjuje da je frekvencijski opseg od 700 MHz pogodniji za pokrivenost širokog područja i zatvorenog prostora; opseg od 3,6 GHz (3,4-3,8 GHz) karakteriše visoki kapacitet, ali niža pokrivenost u odnosu na 700 MHz; opseg od 26 GHz (24,25-27,5 GHz) vjerovatno će se koristiti za postavljanje žarišnih tačaka u malim područjima sa vrlo velikom potražnjom (na primjer, transportna čvorišta, mjesta za zabavu, industrijska ili maloprodajna mjesta ili duž glavnih puteva i željezničkih pruga u ruralnim područjima) i neće se koristiti za stvaranje pokrivenosti širokog područja. Nove generacije mobilnih uređaja takođe mogu koristiti frekvencijske opsege koje su prvobitno koristile prethodne generacije.

²⁸ Naknadne verzije 2G mreže (tzv. 2G enhanced ili 2.xG) bile su superiornije u odnosu na samu 2G mrežu. Postepena unapređenja 3G mreže (3.xG verzije) imala su bolje performanse u poređenju sa osnovnom 3G mrežom. Takođe, za 4G mrežu, sistem mobilnih komunikacija 4.5G bolji je od 4G u nekoliko aspekata. 4.5G je rezultat evolucije LTE mreže čije je naslijeđe LTE-Advanced. Početno uvođenje 5G mreže vjerovatno će se fokusirati na unapređenje mobilne širokopojasne usluge (jedan od skupova slučajeva upotrebe definisanih za 5G). Očekuje se da će 5G samostalne mreže omogućiti značajna poboljšanja u brzini i latenciji, uz podršku veće gustine povezanih uređaja u poređenju sa prethodnim generacijama i omogućiti nove funkcije kao što je dijeljenje mreže, što će zauzvrat omogućiti nove skupove slučajeva upotrebe za 5G.

²⁹ 5G nesamostalne mreže mogu koristiti novu opremu i 5G frekvencije kako bi pružile bolji kvalitet usluge, ali i dalje mogu koristiti elemente 4G mreže.

usluge. Takve obaveze mogu uključivati geografsku, populacijsku i pokrivenost transportnih puteva uz određene minimalne zahtjeve za kvalitet usluge.³⁰

2.3.3. Mreže za prenos podataka

25. Mreže za prenos podataka su neophodne za podršku i fiksnim i mobilnim pristupnim mrežama. Mreže za prenos podataka mogu biti zasnovane na bakrenim, optičkim, mikrotalasnim i satelitskim rješenjima.³¹

3. PROCJENA USKLAĐENOSTI U SKLADU SA ČLANOM 106 STAV 2 UGOVORA

26. U određenim slučajevima, države članice mogu klasifikovati pružanje širokopojasnih usluga kao usluge od opšteg ekonomskog interesa (SGEI) u skladu sa članom 106 stav 2 Ugovora³² i podržati izgradnju mreže za pružanje takvih usluga. Naknada za troškove nastale pružanjem takve usluge od opšteg ekonomskog interesa ne predstavlja državnu pomoć ako su ispunjena četiri kumulativna uslova iz presude *Altmark*³³. Naknada za pružanje usluge od opšteg ekonomskog interesa koja predstavlja državnu pomoć biće procenjena u skladu sa važećim pravilima o državnoj pomoći u obliku naknade za javne usluge („SGEI paket“)³⁴.

27. Ove Smjernice samo ilustruju definiciju SGEI-a primjenom pravila utvrđenih u SGEI paketu na širokopojasne mreže, uzimajući u obzir sektorske karakteristike.

28. Što se tiče definicije pravih SGEI, Komisija je već pojasnila da države članice ne mogu vezivati posebne obaveze javnih usluga koje su već pružene ili mogu biti pružene na zadovoljavajući način i pod uslovima, kao što su cijena, objektivne karakteristike kvaliteta, kontinuitet i dostupnost usluge, u

³⁰ Na primjer, do danas, obaveze pokrivenosti vezane za određene radiofrekventne opsege zahtijevaju, u zavisnosti od vrste spektra, pokrivenost određenog procenta stanovništva ili teritorije kao i minimalne zahtjeve kvalitete u smislu brzine i latencije. Često se takve obaveze pokrivenosti moraju ispuniti u roku od 5 godina od dodjele relevantnog spektra, a ponekad i u roku od 7 godina.

³¹ U ranim generacijama mobilnih mreža, prenos podataka od radio bazne stanice do mobilnog komutacionog odnosno switching centra uglavnom se obezbjeđivao mikrotalasnim vezama od tačke do tačke. Razvoj LTE-Advanced mreže i uvođenje 5G tehnologije doveli su do većih zahtjeva za prenosom podataka i sve veće upotrebe optičkih mreža za povezivanje baznih stanica.

³² Prema sudskoj praksi, privrednim društvima kojima je povjereno obavljanje usluga od opštege ekonomskog interesa taj zadatak mora biti dodijeljen aktom javne vlasti. Na primjer, SGEI može biti povjeren privrednom društvu dodjelom koncesije za javnu uslugu; vidjeti presudu od 13. juna 2000. godine, *EPAC protiv Komisije*, spojeni predmeti T-204/97 i T-270/97, EU:T:2000:148, stav 126 i presudu od 15. juna 2005. godine, *Fred Olsen protiv Komisije*, T-17/02, EU:T:2005:218, stavovi 186, 188-189.

³³ Presuda od 24. jula 2003. godine, *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, EU:C:2003:415, stavovi 87 do 95.

³⁴ SGEI paket uključuje Saopštenje Komisije o primjeni pravila Evropske unije o državnoj pomoći na naknadu dodijeljenu za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (SL C 8, 11.1.2012., str. 4), Odluku Komisije od 20. decembra 2011. godine o primjeni člana 106 stav 2 Ugovora o funkcioniranju Evropske unije na državnu pomoć u obliku naknade za javne usluge dodijeljene određenim privrednim društvima kojima je povjereno pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (SL L 7, 11.1.2012., str. 3), Saopštenje Komisije o okviru Evropske unije za državnu pomoć u obliku naknade za javne usluge (SL C 8, 11.1.2012., str. 15) i Regulativu Komisije (EU) br. 360/2012 od 25. aprila 2012. godine o primjeni članova 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na de minimis pomoć dodijeljenu privrednim društvima koja pružaju usluge od opšteg ekonomskog interesa (SL L 114, 26.4.2012., str. 8). Komisija je u junu 2019. godine započela evaluaciju pravila o državnoj pomoći za zdravstvene i socijalne usluge od opšteg ekonomskog interesa (SGEI) i Regulativu (EU) br.360/2012.

skladu sa javnim interesom, kako ga je definisala država članica, od strane privrednih društava koja posluju pod normalnim tržišnim uslovima.³⁵

29. Primjenjujući ovo načelo na sektor širokopojsnih mreža, prilikom procjene odsustva očigledne greške u klasifikaciji SGEI-a, Komisija uzima u obzir sljedeće elemente:

- (a) intervencija državne pomoći mora obuhvatati samo ona područja gdje se može dokazati da privatni investitori nisu u mogućnosti da obezbijede pristup adekvatnim širokopojsnim uslugama. U skladu sa Direktivom (EU) 2018/1972, nivo adekvatnih širokopojsnih usluga određuje svaka država članica, u svjetlu nacionalnih uslova i minimalne propusnosti kojom raspolaže većina potrošača unutar države članice, kako bi se obezbijedila propusnost neophodna za adekvatan nivo socijalne uključenosti i učešća u digitalnoj ekonomiji i društvu na njihovoj teritoriji. Adekvatne širokopojsne usluge treba da budu u stanju da obezbijede propusnost potrebnu za podršku barem minimalnom skupu usluga navedenih u Prilogu V Direktive (EU) 2018/1972. Država članica treba da utvrdi odsustvo adekvatnih širokopojsnih usluga na osnovu mapiranja i javnog konsultovanja sprovedenog u skladu sa odjeljcima 5.2.2.4.1 i 5.2.2.4.2³⁶. Komisija smatra da u područjima gdje su privatni investitori već investirali ili planiraju da investiraju u širokopojsnu mrežu koja pruža pristup adekvatnim širokopojsnim uslugama, uspostavljanje paralelne širokopojsne mreže koju finansira država ne može biti klasifikovano kao SGEI u smislu člana 106 stav 2 Ugovora³⁷;
- (b) mreža mora nuditi univerzalne i pristupačne širokopojsne usluge³⁸ za sve objekte u ciljnom području, uzimajući u obzir specifične nacionalne uslove. Podrška isključivo za povezivanje preduzeća ne bi bila dovoljna³⁹;
- (c) mreža mora biti tehnološki neutralna;
- (d) pružalac SGEI treba da ponudi otvoreni veleprodajni pristup u skladu sa odjeljkom 5.2.4.4, na nediskriminatorskoj osnovi⁴⁰;

³⁵ Stav 13 Saopštenja Komisije o okviru Evropske unije za državnu pomoć u obliku naknade za javne usluge (SL C 8, 11.1.2012, str. 15).

³⁶ Za sprovođenje obaveza univerzalne usluge, primjenjuju se odredbe Direktive (EU) 2018/1972.

³⁷ Vidjeti stav 49 Saopštenja Komisije o primjeni pravila Evropske unije o državnoj pomoći na naknade dodijeljene za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa. Vidjeti takođe i stav 154 presude od 16. septembra 2013, *Colt Télécommunications France protiv Komisije*, T-79/10, EU:T:2013:463, i Odluku Komisije C(2016) 7005 final od 7. novembra 2016, predmet SA.37183 (2015/NN) – Francuska – Plan France Très Haut Débit, uvodna izjava 263 (SL C 68, 3.3.2017, str. 1).

³⁸ Vidjeti čl. 84, 85 i 86 Direktive (EU) 2018/1972.

³⁹ Vidjeti stav 50 Saopštenja Komisije o primjeni pravila Evropske unije o državnoj pomoći na naknade dodijeljene za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa. Vidjeti takođe Odluku Komisije C(2006) 436 final od 8. marta 2006, predmet N284/05 – Irska – Regionalni širokopojsni program: *Metropolitan Area Networks* („MANs“), faze II i III (SL C 207, 30.8.2006, str. 3), i Odluku Komisije C(2007) 3235 final od 10. jula 2007, predmet N890/06 – Francuska – Pomoć Sicoval-a za mrežu veoma velikog protoka (SL C 218, 18.9.2007, str. 1).

⁴⁰ Za sprovođenje obaveza univerzalne usluge, primjenjuju se odredbe Direktive (EU) 2018/1972.

- (e) kada je pružalac SGEL-a ujedno i vertikalno integrisano privredno društvo, države članice treba da primijene adekvatne zaštitne mjere⁴¹ kako bi se izbjegao bilo kakav sukob interesa, neprimjerena diskriminacija i druge skrivene indirektno prednosti⁴².

4. PROCJENA USKLAĐENOSTI U SKLADU SA ČLANOM 107 STAV 3 TAČKA (C) UGOVORA

30. Komisija će državnu pomoć za izgradnju ili korišćenje širokopojsnih mreža i usluga smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem, u skladu sa članom 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, samo ako pomoć doprinosi razvoju određenih privrednih aktivnosti ili određenih privrednih područja (prvi uslov), i ako takva pomoć ne utiče negativno na uslove trgovine u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu (drugi uslov).
31. U svojoj procjeni usklađenosti, Komisija će razmotriti sljedeća dva aspekta:
- (a) u okviru prvog uslova, Komisija će ispitati da li je pomoć namijenjena olakšavanju razvoja određenih privrednih aktivnosti, a posebno:
- (i) privrednu aktivnost koju pomoć olakšava;
 - (ii) podsticajni efekat pomoći, odnosno potencijal pomoći da promijeni ponašanje privrednih društava na način da se upuste u dodatnu aktivnost koju bez pomoći ne bi sprovela, ili bi sprovela na ograničen ili drugačiji način ili na drugoj lokaciji;
 - (iii) postojanje povrede bilo koje odredbe prava Unije u vezi sa mjerom o kojoj je riječ;
- (b) u okviru drugog uslova, Komisija će odmjeriti pozitivne efekte planirane pomoći i negativne efekte koje pomoć može imati na unutrašnje tržište, u smislu narušavanja konkurencije i negativnih efekata na trgovinu koje pomoć uzrokuje, i zato će ispitati:
- (i) pozitivne efekte pomoći;
 - (ii) da li je pomoć potrebna i usmjerena na rješavanje situacije u kojoj može donijeti suštinsko poboljšanje koje tržište samo ne može da obezbijedi, na primjer, otklanjanjem tržišnog neuspjeha ili rješavanjem pitanja jednakosti ili kohezije;
 - (iii) da li je pomoć odgovarajući instrument politike za ostvarenje cilja;
 - (iv) da li je pomoć proporcionalna i ograničena na minimum koji je potreban da bi se podstakla dodatna investicija ili aktivnost u predmetnom području;
 - (v) da li je pomoć transparentna, odnosno da li države članice, zainteresovane strane, javnost i Komisija imaju lak pristup informacijama o dodijeljenoj pomoći;
 - (vi) negativne efekte pomoći na konkurenciju i trgovinu između država članica.
32. Kao završni korak, Komisija će uravnotežiti utvrđene negativne efekte pomoći na unutrašnje tržište sa njenim pozitivnim efektima na podržane privredne aktivnosti.
33. Koraci u procjeni pomoći od strane Komisije za izgradnju i korišćenje širokopojsnih mreža i usluga detaljnije su predstavljeni u odjeljcima 5 do 8.

⁴¹ Takve zaštitne mjere mogu uključivati, u zavisnosti od karakteristika svakog slučaja, ograničavanje pružanja isključivo veleprodajnih usluga, obavezu odvojenog računovodstva, i mogu uključivati osnivanje strukturno i pravno odvojenog subjekta od vertikalno integrisanog privrednog društva. Takav subjekt bi trebalo da ima isključivu odgovornost za poštovanje i izvršavanje SGEL usluge koja mu je povjerena. Naime, kada je širokopojsna mreža koja pruža univerzalne širokopojsne usluge izgrađena, privredna društva koja pružaju maloprodajne širokopojsne usluge i posluju u tržišnim uslovima obično su u mogućnosti da krajnjim korisnicima ponude te usluge po konkurentnoj cijeni. Vidjeti Odluku Komisije C(2016) 7005 final od 7. novembra 2016, predmet SA.37183 (2015/NN) – Francuska – Plan France Très Haut Débit (SL C 68, 3.3.2017, str. 1).

⁴² Za sprovođenje obaveza univerzalne usluge, primjenjuju se odredbe Direktive (EU) 2018/1972.

5. POMOĆ ZA IZGRADNJU ŠIROKOPOJASNIH MREŽA

34. Komisija smatra tržište fiksnih širokopojasnih usluga odvojenim od tržišta mobilnih širokopojasnih usluga⁴³. Pravila za procjenu pomoći stoga se mogu razlikovati, u zavisnosti od relevantnog tržišta.⁴⁴

5.1. Prvi uslov: olakšavanje razvoja privredne aktivnosti

5.1.1. Mreže kao faktori koji olakšavaju razvoj privrednih aktivnosti

35. Države članice moraju identifikovati privredne aktivnosti koje će biti olakšane kao rezultat pomoći, kao što su izgradnja fiksnih mreža koje obezbjeđuju efikasne fiksne širokopojasne usluge ili izgradnja mobilnih mreža koje obezbjeđuju visoko efikasne glasovne i širokopojasne usluge. Takođe moraju objasniti na koji način je razvoj tih aktivnosti podržan.

36. Pomoć za izgradnju fiksnih mreža i pomoć za izgradnju mobilnih mreža može olakšati razvoj brojnih privrednih aktivnosti povećanjem povezanosti i pristupa širokopojasnim mrežama i uslugama za građane, privredna društva i javne administracije. Takva pomoć može olakšati razvoj privrednih aktivnosti u područjima gdje takve aktivnosti nisu prisutne ili se pružaju samo na nivou koji adekvatno ne zadovoljava potrebe krajnjih korisnika.

5.1.2. Podsticajni efekat

37. Pomoć se može smatrati doprinosom razvoju privredne aktivnosti samo ako ima podsticajni efekat.

38. Pomoć ima podsticajni efekat ako podstiče korisnika pomoći da promijeni svoje ponašanje u pravcu razvoja određene privredne aktivnosti koju podržava pomoć, a koju bez pomoći ne bi realizovao u istom vremenskom okviru ili bi je realizovao samo u ograničenom obimu, na drugačiji način ili na drugoj lokaciji.

39. Pomoć ne smije finansirati troškove aktivnosti koju bi privredno društvo u svakom slučaju sprovelo. Ne smije kompenzovati uobičajeni poslovni rizik privredne aktivnosti.⁴⁵

40. Dokazivanje podsticajnog efekta pomoći za izgradnju fiksnih ili mobilnih mreža znači provjeru, putem mapiranja i javnog konsultovanja u skladu sa odjeljcima 5.2.2.4.1 i 5.2.2.4.2, da li su zainteresovane strane investirale ili namjeravaju investirati u fiksne ili mobilne mreže u ciljanim područjima u relevantnom vremenskom okviru. Ako bi ekvivalentna investicija mogla biti realizovana u istom vremenskom okviru na tom području i bez pomoći, može se smatrati da pomoć nema podsticajni efekat. Na primjer, kada je privredno društvo podložno zakonskim obavezama, kao što su obaveze pokrivanja i kvaliteta usluge koje su vezane za prava korišćenja određenog radio spektra za izgradnju mobilnih mreža, državna pomoć se ne može koristiti za ispunjavanje tih obaveza jer je malo vjerovatno da će imati podsticajni efekat, i stoga je malo vjerovatno da će biti usklađena sa unutrašnjim tržištem.

⁴³ Kada su troškovi izgradnje fiksne mreže veoma visoki, mobilna mreža visoke efikasnosti može u određenoj mjeri predstavljati alternativu fiksnoj mreži, u zavisnosti od specifičnih okolnosti. Ipak, i dalje postoje značajne kvalitativne razlike između te dvije tehnologije. Za razliku od fiksnih mreža, mobilne mreže omogućavaju krajnjim korisnicima da se kreću dok komuniciraju (na primjer u automobilu). Međutim, fiksne mreže nude veći stepen stabilnosti, naročito kada je riječ o prenosu podataka. Za sada krajnji korisnici obično koriste obje tehnologije kao komplementarne, a ne kao alternativu jedna drugoj.

⁴⁴ Države članice imaju mogućnost da uspostave jedinstvenu mjeru državne pomoći koja podržava izgradnju kombinacije različitih vrsta mreža (fiksne pristupne mreže, mobilne pristupne mreže i prenosne mreže), pod uslovom usklađenosti sa pravilima koja se primjenjuju na svaku vrstu mreže.

⁴⁵ Vidjeti presudu od 13. juna 2013, HGA i drugi protiv Komisije, C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, stav 104.

Međutim, državna pomoć se može smatrati usklađenom tamo gdje i u onoj mjeri u kojoj je neophodno da se obezbijedi kvalitet usluge koji prevazilazi zahtjeve koji proizilaze iz takvih obaveza.

5.1.3. Usklađenost sa drugim odredbama prava Unije

41. Ako državna pomoć, uslovi koji su sa njom povezani (uključujući i način njenog finansiranja kada taj način predstavlja sastavni dio pomoći) ili aktivnost koju ona finansira rezultiraju povredu neke odredbe ili opšteg načela prava Unije, pomoć se ne može proglasiti usklađenom sa unutrašnjim tržištem⁴⁶. To može biti slučaj kada dodjela pomoći direktno ili indirektno zavisi od porijekla određenih proizvoda ili opreme, kao što je zahtjev da korisnik pomoći kupuje domaće proizvode.

5.2. Drugi uslov: pomoć ne smije neopravdano uticati na uslove trgovine u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu

5.2.1. Pozitivni efekti pomoći

42. Države članice moraju opisati da li će pomoć donijeti pozitivne efekte i, ako hoće, na koji način.
43. Države članice mogu odlučiti da osmisle državnu intervenciju koja doprinosi smanjenju digitalnog jaza. Mogu se odlučiti da intervenišu kako bi ispravile socijalne ili regionalne nejednakosti ili postigle ciljeve jednakosti, tj. kao način unapređenja pristupa osnovnim sredstvima komunikacije i učešća u društvu, čime se unapređuje socijalna i teritorijalna kohezija. Pored toga, države članice mogu odlučiti da osmisle državnu intervenciju koja takođe doprinosi ostvarivanju ciljeva digitalne politike Unije, potstiče ostvarivanje ciljeva Zelenog plana i promoviše održiva zelena ulaganja u svim sektorima.

5.2.2. Potreba za državnom intervencijom

44. Državna pomoć mora biti usmjerena na situacije u kojima pomoć može donijeti suštinsko poboljšanje koje tržište samo ne može da postigne.
45. Državna intervencija može biti potrebna ako tržišta, bez javne intervencije, ne uspijevaju da obezbijede efikasan rezultat za društvo. To se može desiti, na primjer, kada se određene investicije ne realizuju iako je korist za društvo veća od njihovog troška⁴⁷. U takvim slučajevima, dodjela državne pomoći može imati pozitivne efekte, a ukupna efikasnost se može unaprijediti prilagođavanjem ekonomskih podsticaja za zainteresovane strane.
46. U sektoru širokopojasnih mreža, jedan oblik tržišnog neuspjeha može se odnositi na pozitivne eksternalije od kojih učesnici na tržištu nisu imali koristi. Na primjer, iako su fiksne i mobilne mreže ključni faktori za pružanja dodatnih usluga i inovacija, ukupne koristi su vjerovatno veće od ekonomskih koristi koje generišu za investitore u mreže, naročito u udaljenim regionima ili područjima sa niskom gustom naseljenosti ili nenaseljenim područjima. Tržište stoga može generisati nedovoljne privatne investicije u fiksne i mobilne mreže, posebno u određenim područjima.
47. Zbog ekonomije gustine, izgradnja širokopojasnih mreža je generalno profitabilnija tamo gdje je potencijalna tražnja veća i koncentrisanija, tj. u gusto naseljenim područjima. Zbog visokih fiksnih troškova ulaganja, jedinični troškovi značajno rastu kako se smanjuje gustina naseljenosti. Dakle, kada se grade po tržišnim uslovima, širokopojasne mreže imaju tendenciju da profitabilno pokrivaju samo

⁴⁶ Presuda od 22. septembra 2020. godine, *Austrija protiv Komisije*, C-594/18 P, EU:C:2020:742, stav 44.

⁴⁷ Međutim, činjenica da određeno preduzeće možda nije u mogućnosti da realizuje projekat bez pomoći ne znači da postoji tržišni neuspjeh. Na primjer, odluka preduzeća da ne investira u projekat sa niskom profitabilnošću ne mora biti pokazatelj tržišnog neuspjeha, već naprotiv, tržišta koje funkcioniše ispravno.

dio populacije. Državna pomoć može, pod određenim uslovima, ispraviti tržišne neuspjehe, čime se unapređuje efikasnost tržišta.

48. Tržišni neuspjeh može postojati i ako postojeća ili planirana mreža(e) krajnjim korisnicima ne obezbjeđuje optimalnu kombinaciju kvaliteta usluge i cijene⁴⁸. To može biti slučaj kada: (a) se određenim kategorijama korisnika ne može pružiti zadovoljavajuća usluga; ili (b) posebno u nedostatku regulisanih cijena za veleprodajni pristup, ako su maloprodajne cijene više od onih koje se naplaćuju za iste usluge na područjima ili u regijama države članice koje su inače uporedive, ali imaju konkurentnije tržište.
49. Međutim, ako bi se državna pomoć za izgradnju fiksnih i mobilnih mreža koristila u područjima u kojima bi tržišni operateri inače odlučili da investiraju ili su već investirali, to bi moglo značajno narušiti podsticaje privatnih investitora da uopšte investiraju.
50. Pored toga, kada tržišta obezbjeđuju efikasne rezultate, ali se oni smatraju nezadovoljavajućim sa stanovišta kohezijske politike, državna pomoć može biti potrebna za ispravljanje socijalnih ili regionalnih nejednakosti kako bi se postigao poželjniji i pravedniji tržišni ishod. U takvim okolnostima, dobro usmjerena državna intervencija u širokopojasne mreže može doprinijeti smanjenju digitalnog jaza⁴⁹.
51. Samo postojanje tržišnih neuspjeha u određenom kontekstu nije dovoljno da opravda državnu intervenciju. Državna pomoć treba biti usmjerena samo na tržišni neuspjeh koji se ne rješava drugim, manje narušavajućim politikama i mjerama, kao što su administrativne mjere ili regulatorne obaveze za efektivno i efikasno korišćenje radio spektra, uključujući obaveze pokrivanja i kvaliteta usluge vezane za prava korišćenja radio spektra.
52. Da bi se dodatno minimizirali mogući negativni efekti pomoći na konkurenciju, državne intervencije mogu biti podložne periodu zaštite privatnih investicija do 7 godina⁵⁰.

5.2.2.1. Postojanje tržišnog neuspjeha u vezi sa fiksnim pristupnim mrežama

53. Pomoć treba usmjeriti na područja u kojima ne postoji fiksna mreža ili gdje ne postoji vjerodostojan plan za njenu izgradnju u relevantnom vremenskom okviru koji bi mogao zadovoljiti potrebe krajnjih korisnika.
54. U trenutnoj fazi razvoja tržišta i uzimajući u obzir potrebe krajnjih korisnika, tržišni neuspjeh može postojati kada tržište ne obezbjeđuje niti se može očekivati da će obezbijediti brzinu preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzinu slanja od najmanje 150 Mbps.⁵¹
55. Prilikom procjene da li tržište može obezbijediti brzinu preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzinu slanja od najmanje 150 Mbps, treba uzeti u obzir vjerodostojne planove za izgradnju takvih mreža u relevantnom vremenskom okviru (u skladu sa odjeljkom 5.2.2.4.3).

⁴⁸ U takvim slučajevima, Komisija će pažljivo ispitati da li država članica može jasno i sa provjerljivim dokazima pokazati da potrebe krajnjih korisnika nisu zadovoljene. Ovo se može dokazati kroz istraživanja među potrošačima, nezavisne studije itd.

⁴⁹ Iako može postojati više razloga za digitalni jaz, postojanje adekvatnih širokopojasnih mreža je preduslov za omogućavanje povezanosti i smanjenje jaza. Step en urbanizacije je važan faktor za pristup i korišćenje informacionih i komunikacionih tehnologija. Penetracija interneta može ostati niža u slabo naseljenim područjima širom Unije.

⁵⁰ Trajanje svakog perioda zaštite privatnih investicija zavisilo bi od specifičnosti zaštićenih mreža, kao što su osnovne mrežne tehnologije, datum završetka izgradnje mreže itd.

⁵¹ Iako su brzine trenutno najrelevantniji parametri kvaliteta usluge, drugi parametri (kao što je latencija) mogu postati važni za određene krajnje korisnike. Takvi parametri se mogu uzeti u obzir prilikom utvrđivanja postojanja tržišnog neuspjeha.

56. Shodno tome, Komisija smatra da tržišni neuspjeh ne postoji u područjima u kojima je već prisutna ili vjerodostojno planirana najmanje jedna fiksna mreža koja obezbjeđuje brzinu preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzinu slanja od najmanje 150 Mbps, ili u kojima se postojeće mreže mogu nadograditi kako bi se obezbijedile brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja od najmanje 150 Mbps. Smatra se da se mreža može nadograditi na takve brzine ako ih može postići uz manju investiciju, kao što je nadogradnja aktivnih komponenti.
57. Državna intervencija radi izgradnje alternativne mreže u područjima opisanima u stavu 56 mogla bi narušiti tržišnu dinamiku. Zato će Komisija vjerovatno zauzeti negativan stav prema državnoj pomoći za izgradnju dodatne mreže u takvim područjima.
58. U područjima u kojima postoje ili su vjerodostojno planirane najmanje dvije nezavisne fiksne ultrabrze mreže, širokopojasne usluge se obično pružaju pod konkurentskim uslovima (konkurencija zasnovana na infrastrukturi). Stoga je vjerovatno da će se razviti jedna ili više takvih mreža kako bi se obezbijedile brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja od najmanje 150 Mbps, bez potrebe za državnom intervencijom.
59. Međutim, vjerovatnoća da će se mreže u područjima iz stava 58 razviti tako da obezbijede brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja od najmanje 150 Mbps može zavisiti i od obima ulaganja potrebnog za izgradnju mreža koje postižu te brzine, uzimajući u obzir trenutni stepen tehnološkog razvoja. Kao posljedica, u tim područjima:
- (a) ako nijedna od postojećih ili vjerodostojno planiranih mreža ne obezbjeđuje brzinu preuzimanja od najmanje 300 Mbps⁵², malo je vjerovatno da će se razviti do nivoa koji bi obezbijedio brzine preuzimanja od 1 Gbps i brzine slanja od 150 Mbps. Stoga, državna intervencija može biti dozvoljena, pod uslovom da su ispunjeni svi kriterijumi usklađenosti iz ovih Smjernica;
 - (b) ako barem jedna od postojećih ili vjerodostojno planiranih mreža obezbjeđuje brzinu preuzimanja od najmanje 300 Mbps, ali ne i od 500 Mbps⁵³, Komisija će sprovesti detaljniju analizu kako bi procijenila da li će se barem jedna od postojećih ili vjerodostojno planiranih mreža razviti do nivoa koji bi obezbjeđivo brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja da najmanje 150 Mbps i da li je državna intervencija neophodna. Osim ako država članica ne dokaže da (i) na osnovu mapiranja i javnog konsultovanja tržišni neuspjeh i dalje postoji u ciljnim područjima jer se nijedna mreža neće razviti do nivoa koji bi obezbjedio brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja od najmanje 150 Mbps i (ii) planirana državna intervencija ispunjava sve kriterijume usklađenosti iz ovih Smjernica, Komisija će vjerovatno zauzeti negativan stav prema takvoj intervenciji;
 - (c) ako barem jedna od postojećih ili vjerodostojno planiranih mreža obezbjeđuje brzinu preuzimanja od najmanje 500 Mbps, vjerovatno je da će se barem jedna od tih mreža razviti do nivoa koji bi obezbjeđivao brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja da najmanje 150 Mbps. Stoga je državna pomoć generalno nepotrebna i Komisija će vjerovatno zauzeti negativan stav prema takvoj intervenciji;

⁵² Kao dodatnu zaštitnu mjeru države članice mogu takođe provjeriti da li je takva brzina zaista navedena ili će biti navedena kao minimalna brzina preuzimanja, u smislu člana 4 stav 1 tačka (d), Regulativa (EU) 2015/2120 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. novembra 2015. o mjerama koje se odnose na otvoreni pristup internetu i izmjeni Direktive 2002/22/EC i Regulativa (EU) br. 531/2012 (SL L 310, 26.11.2015, str. 1), u najmanje jednom ugovoru dostupnom potrošačima.

⁵³ Vidjeti fusnotu 48.

(d) država članica može ponovo procijeniti situaciju i prijaviti državnu intervenciju na odobrenje nakon 5 godina od datuma objave⁵⁴ intervencija iz tačaka (b) i (c). Period od 5 godina ima za cilj da investitorima obezbijedi priliku da započnu izgradnju privatno finansiranih mreža koje obezbjeđuju brzine preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzine slanja da najmanje 150 Mbps. Takva prijava treba biti zasnovana na novom mapiranju i javnom konsultovanju koje pokazuje da tržišni neuspjeh i dalje postoji i mora dokazati da planirana državna intervencija ispunjava sve kriterijume usklađenosti iz ovih Smjernica.

5.2.2.2. Postojanje tržišnog neuspjeha u vezi sa mobilnim pristupnim mrežama

60. Komisija smatra da tržišni neuspjeh postoji u područjima u kojima ne postoji mobilna mreža niti je vjerodostojno planirana njena izgradnja u relevantnom vremenskom okviru, a koja bi mogla zadovoljiti potrebe krajnjih korisnika.⁵⁵
61. Sadašnje i buduće komunikacione aplikacije sve se više oslanjaju na mobilne mreže visokih performansi koje su dostupne na širokoj geografskoj osnovi⁵⁶. Krajnji korisnici imaju potrebu da komuniciraju i pristupaju informacijama dok su u pokretu. Tokom vremena očekuje se razvoj novih privrednih aktivnosti koje zahtijevaju neprekidan onlajn pristup mobilnim uslugama visokih performansi. Kako bi se taj razvoj pratio, očekuje se da će se mobilne mreže razvijati kako bi obezbijedile sve bolju povezanost. U određenim okolnostima, neuspjeh ili nedovoljna mobilna povezanost mogu biti štetni za pojedine privredne aktivnosti, poput industrije, poljoprivrede, turizma ili povezane mobilnosti. Takođe, mogu predstavljati rizik za javnu bezbjednost⁵⁷. Ovo naročito pogađa udaljene regione ili područja sa malom gustom naseljenosti ili nenaseljena područja.
62. U području gdje već postoji barem jedna mobilna mreža ili se pouzdano planira njena implementacija u relevantnom vremenskom horizontu, sposobna da zadovolji potrebe krajnjih korisnika, državna pomoć za izgradnju dodatne mobilne mreže mogla bi nepotrebno narušiti dinamiku tržišta
63. Državna pomoć za postavljanje mobilne mreže u takvom području može se smatrati neophodnom kada se dokaže da su ispunjena sljedeća dva uslova: (a) postojeća ili pouzdano planirana mobilna mreža ne pruža dovoljan kvalitet usluge da zadovolji rastuće potrebe krajnjih korisnika; i (b) državna intervencija će osigurati takav kvalitet usluge, čime će doprinijeti značajnom poboljšanju koje tržište ne može postići.⁵⁸

⁵⁴ Države članice moraju objaviti namjeru da interveniše objavljivanjem liste ciljnih područja, kvalitet usluga koje će biti obezbijeđene najmanje u pogledu brzina preuzimanja i slanja, kao i pragove za intervenciju najmanje u pogledu brzina preuzimanja i slanja usluga koje mogu biti obuhvaćene mjerom. Te informacije moraju biti dostupne na javno dostupnoj internet stranici, i na nivou ciljnog područja i na nacionalnom nivou.

⁵⁵ Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2021) 3492 final od 21. maja 2021, predmet SA.58099 (2021/N) – *Njemačka – Mobilne komunikacije Mecklenburg-Zapadna Pomeranija* (SL C 260, 2.7.2021, str. 1).

⁵⁶ Na primjer, Saopštenje o Gigabit mrežama se odnosi na određene aplikacije u sektoru automobilske industrije, transporta, proizvodnje i zdravstva, kao i na usluge bezbjednosti i hitnih intervencija nove generacije (na primjer povezanu i automatizovanu vožnju, operacije na daljinu, preciznu poljoprivredu).

⁵⁷ Na primjer, član 109 Direktive (EU) 2018/1972 propisuje obavezu operatora elektronskih komunikacija da obezbijede informacije o lokaciji pozivaoca čim poziv stigne do organa koji obrađuje hitan poziv. Takođe propisuje da je obavezno da se informacija o lokaciji zasnovana na mreži i preciznija informacija o lokaciji dobijena sa uređaja, stavi na raspolaganje najprikladnijem centru za hitne pozive.

⁵⁸ Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C (2020) 8939 final od 16. decembra 2020., predmet SA.54684 – *Njemačka – Uvođenje mobilne infrastrukture velikog kapaciteta u Brandenburg* (SL C 60, 19.2.2021., str. 2.) i Odluku Komisije C (2021) 1532 final od 10. marta 2021., predmet SA.56426 – *Njemačka – Uvođenje mobilne infrastrukture visoke efikasnosti u Donjoj Saksoniji* (SL C 144, 23.4.2021., str. 2.); Odluku Komisije C (2021) 3565 final od 25. maja 2021.,

64. Državna intervencija može biti potrebna u određenim okolnostima radi otklanjanja specifičnih tržišnih neuspjeh povezanih sa identifikovanim slučajevima upotrebe, čak i u prisustvu 4G ili 5G mobilne mreže, ukoliko ta mreža ne pruža i neće vjerovatno pružiti krajnjim korisnicima dovoljan kvalitet usluga za zadovoljenje njihovih rastućih potreba. Takvi slučajevi upotrebe, koji se odnose na nove ekonomske aktivnosti i usluge, mogu zahtijevati: (a) neprekidan (besprekidan) onlajn pristup (na primjer za povezanu i automatizovanu mobilnost duž saobraćajnih koridora); (b) određene minimalne brzine i kapacitete; (c) druge specifične karakteristike, kao što su niža latencija signala, virtualizacija mreže ili mogućnost povezivanja većeg broja terminala za potrebe industrije ili poljoprivrede.
65. U načelu, čak i u slučaju postojanja tržišnog neuspjeha, državna pomoć se ne može dodijeliti niti koristiti za ispunjavanje zakonskih obaveza, kao što su obaveze povezane sa pravima korišćenja radio-frekvencijskog spektra. Međutim, državna pomoć može biti dodijeljena gdje je to potrebno i u mjeri u kojoj je to neophodno radi obezbjeđivanja dodatnog kvaliteta usluge koji je potreban da bi se zadovoljile dokazive potrebe krajnjih korisnika, a koji prevazilazi ono što je već propisano radi usklađenosti sa tim zakonskim obavezama. Takva pomoć može biti odobrena samo u mjeri potrebnoj za pokrivanje isključivo dodatnih troškova potrebnih za obezbjeđivanje povećanog kvaliteta usluge.
66. Ukoliko u određenom području postoji ili će, u relevantnom vremenskom horizontu, postojati najmanje jedna mobilna mreža koja može zadovoljiti rastuće potrebe krajnjih korisnika (vidjeti stavove 61, 63 i 64), dodjeljivanje državne pomoći za dodatnu mobilnu mrežu sa istim kapacitetima bi, u načelu, dovelo do neprihvatljivog narušavanja konkurencije i potiskivanja privatnih investicija. Komisija će vjerovatno zauzeti negativan stav prema takvim državnim intervencijama.

5.2.2.3. Postojanje tržišnog neuspjeha u vezi sa mrežama za prenos podataka (Backhaul mreža)

67. Backhaul mreže predstavljaju preduslov za uspostavljanje pristupnih mreža. One imaju potencijal da podstaknu konkurenciju u pristupnim područjima u korist svih pristupnih mreža i tehnologija. Visoko efikasna backhaul mreža može podstaći privatne investicije za povezivanje krajnjih korisnika, pod uslovom da obezbjeđuje veleprodajni pristup pod otvorenim, transparentnim i nediskriminatornim uslovima za sve tražioce pristupa i sve tehnologije. U odsustvu privatnih investicija, državna pomoć za uspostavljanje backhaul mreža može biti neophodna radi podsticanja konkurencije i ulaganja na pristupnom nivou, jer omogućava tražiocima pristupa da razvijaju pristupne mreže i nude usluge povezivanja krajnjim korisnicima.
68. S obzirom na to da backhaul mreže prenose saobraćaj različitih fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža, one zahtijevaju znatno veći prenosni kapacitet od pojedinačnih pristupnih mreža. Tokom svog životnog vijeka, backhaul mreže moraju omogućiti značajno povećanje potrebnog kapaciteta. To proizlazi iz potreba krajnjih korisnika i stalne, brze modernizacije fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža, uz rastuće zahtjeve za poboljšanim prenosom podataka i većom efikasnošću (uključujući nove generacije mobilnih mreža). Kako bi se izbjeglo da backhaul mreža postane usko grlo, može biti neophodno povećati njen kapacitet paralelno sa razvojem efikasnih fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža. Tržišni neuspjeh može postojati kada postojeći ili planirani backhaul kapacitet ne može odgovoriti očekivanom razvoju odgovarajućih fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža, na osnovu sadašnjih i budućih potreba krajnjih korisnika. U sadašnjoj fazi tehnološkog razvoja, rast potražnje za kapacitetom obično se može zadovoljiti backhaul mrežama zasnovanim na optičkim vlaknima ili na drugim tehnologijama koje mogu pružiti isti nivo efikasnosti i pouzdanosti kao mreže zasnovane na

optici. Tržišni neuspjeh stoga može postojati kada ne postoji backhaul mreža ili kada postojeća ili vjerodostojno planirana mreža nije zasnovana na optičkim vlaknima ili drugim tehnologijama koje pružaju isti nivo efikasnosti i pouzdanosti kao i optička vlakna.

69. Bez obzira na osnovnu tehnologiju postojeće backhaul mreže, tržišni neuspjeh može postojati ako ta mreža ne pruža dovoljno dobru kombinaciju kvalitete usluge i cijene. Na primjer, država članica može dokazati da bi uslovi za pristup preko postojeće backhaul mreže mogli ometati implementaciju novih ili efikasnijih fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža jer određene kategorije tražilaca pristupa nisu adekvatno uslužene⁵⁹ ili zato što veleprodajne cijene pristupa mogu biti više od cijena koje se naplaćuju za iste usluge u konkurentnijim, ali inače uporedivim područjima države članice, pri čemu se taj problem ne bi mogao riješiti sektorskim propisima⁶⁰.

5.2.2.4. Instrumenti za utvrđivanje potrebe za državnom intervencijom

70. Kako bi se utvrdila potreba za državnom intervencijom u određenom području, države članice bi trebale, na osnovu detaljnog mapiranja i javnih konsultacija u skladu sa odjeljcima 5.2.2.4.1 i 5.2.2.4.2, provjeriti efikasnost fiksnih pristupnih mreža, mobilnih pristupnih mreža ili backhaul mreža koje postoje ili se pouzdano planiraju implementirati u ciljanom području u relevantnom vremenskom horizontu.
71. Države članice imaju značajnu slobodu u određivanju ciljanih područja. Međutim, preporučljivo je uzeti u obzir ekonomske, geografske i društvene uslove prilikom određivanja odgovarajućih područja

5.2.2.4.1. Detaljno mapiranje i analiza pokrivenosti

72. Kroz detaljno mapiranje, države članice moraju identifikovati geografska područja (ciljna područja) koja će biti prihvatljiva za intervenciju državne pomoći, na osnovu objektivnog prikaza performansi mreža koje postoje ili se pouzdano planiraju u predmetnom području.
73. U pogledu državne pomoći koja podržava implementaciju fiksnih pristupnih mreža ili mobilnih pristupnih mreža, mapiranje mora ispunjavati sljedeća dva kriterija:
- (a) performanse moraju biti izražene barem u smislu brzina preuzimanja podataka i, gdje je primjenjivo, brzina slanja podataka⁶¹ koje su dostupne ili će biti dostupne krajnjim korisnicima u

⁵⁹ To može biti slučaj kada arhitektura postojeće backhaul mreže ne odgovara potrebama korisnika podataka u smislu kapaciteta ili veličine.

⁶⁰ Na primjer, Hrvatska je predložila državnu intervenciju na svom nacionalnom tržištu podataka, koje je karakterisalo ograničenje kapaciteta, što je dovelo do visokih cijena na nizvodnom tržištu. Postojeći operater backhaul mreže nije bio spreman da ulaže u povećanje kapaciteta. Budući da nacionalni regulator nije mogao riješiti problem, Komisija je odobrila šemu državne pomoći za ulaganje u optičku backhaul infrastrukturu. Komisija je utvrdila da je dominantni položaj postao usko grlo, što predstavlja tržišni neuspjeh. Odluka Komisije C (2017) 3657 final od 6. juna 2017. godine, predmet SA.41065 - Nacionalni program agregirane širokopjasne infrastrukture - Hrvatska (SL C 237, 21.7.2017., str. 1). Vidjeti takođe Odluku Komisije C (2016) 7005 final od 7. novembra 2016. godine, predmet SA.37183 (2015/NN) — Francuska — Plan France très haut débit (SL C 68, 3.3.2017., str. 1), kojom je Komisija odobrila državnu pomoć za uspostavljanje optičke backhaul mreže u područjima gdje nije postojala takve mreže, kao i u područjima gdje postojeća backhaul mreža nema dovoljan kapacitet da zadovolji očekivane potrebe po razumnim cijenama i uslovima pristupa.

⁶¹ Tamo gdje se prisustvo tržišnog neuspjeha ne može već zaključiti iz podataka o brzini preuzimanja.

uslovima najvećeg opterećenja⁶²; sva uska grla koja bi ometala postizanje ovih performansi moraju se dužno uzeti u obzir (npr. u vezi sa backhaul mrežom);

(b) Mapiranje se provodi: (i) za fiksne kablovske mreže, na nivou adrese na osnovu objekata povezanih na mrežu; i (ii) za fiksne bežične pristupne mreže i mobilne mreže, na nivou adrese na osnovu objekata povezanih na mrežu ili na osnovu mreže kvadrata maksimalne veličine 100x100 m⁶³.

74. Države članice mogu uzeti u obzir najbolje prakse za implementaciju metodologija mapiranja opisanih u Prilogu I.
75. Što se tiče državne pomoći koja podržava implementaciju backhaul mreža, države članice će mapirati performanse backhaul mreža koje su na snazi ili se pouzdano planiraju u relevantnom vremenskom horizontu. U slučajevima kada implementacija mreže uključuje istovremeno implementaciju pristupne mreže i potrebne backhaul mreže kako bi se omogućio rad pristupne mreže, neće biti potrebno odvojeno mapiranje backhaul mreža.
76. Države članice će javno objaviti metodologiju i osnovne tehničke kriterije (npr. iskorištenost ćelija i faktor opterećenja) koji se koriste za mapiranje ciljanog područja.
77. Preporučuje se konsultacija s nacionalnim regulatornim tijelom (NRA), kako je navedeno u Odjeljku 5.2.4.6.

5.2.2.4.2. Javne konsultacije

78. Države članice moraju objaviti radi konsultacija glavne karakteristike planirane javne intervencije i spisak ciljnih područja identifikovanih u procesu mapiranja⁶⁴. Ove informacije moraju biti dostupne na javno dostupnoj veb stranici⁶⁵ na regionalnom i nacionalnom nivou.
79. Javne konsultacije moraju pozvati zainteresovane strane da (a) daju komentare o planiranoj javnoj intervenciji, njenom dizajnu i glavnim karakteristikama; i (b) da dostave obrazložene informacije o postojećim mrežama koje postoje ili koje se pouzdano planiraju za izgradnju u ciljnom području u relevantnom vremenskom horizontu⁶⁶.
80. Prilikom razmatranja mogućeg vremenskog okvira, države članice treba da uzmu u obzir sve aspekte za koje se razumno može očekivati da će uticati na trajanje izgradnje nove mreže (tj. vreme potrebno za postupak selekcije, moguće pravne postupke i žalbe, vrijeme potrebno za dobijanje prava prolaza i

⁶² Javni organi nadležni za državnu intervenciju mogu takođe mapirati i druge kriterije performansi kako bi okarakterisali performanse mreža u uslovima najvećeg opterećenja (kao što su latencija, gubitak paketa, greška paketa, jitter, dostupnost usluge). Države članice mogu odlučiti da to učine kako bi bolje usmjerile državnu intervenciju na otklanjanje tržišnih neuspjeha i osigurale adekvatnu promjenu.

⁶³ Manje mrežne jedinice (kao što su kvadarati 20 × 20 metara) smatraju se dobrom praksom kako bi se osiguralo jasno definisanje ciljanih područja..

⁶⁴ Ovo mora uključivati: listu ciljnih područja na osnovu mapiranja, trajanje mjere, budžet, izvore javnog finansiranja, identifikaciju relevantnog vremenskog horizonta, kriterijume prihvatljivosti uključujući kvalitet usluga koje treba pružiti (brzine preuzimanja i slanja podataka), pragove za intervenciju, planirane obaveze veleprodajnog pristupa i cijene ili metodologiju određivanja cijena. Javna konsultacija može takođe sadržati pitanja za zainteresovane strane o veleprodajnim pristupnim proizvodima koje bi željeli da budu ponuđeni na novoj mreži finansiranoj državnim sredstvima.

⁶⁵ Direktna konsultacija dobavljača ili drugih zainteresovanih strana ne ispunjava zahtjeve javne konsultacije, koja mora osigurati otvorenost i transparentnost prema svim zainteresovanim stranama, u interesu pravne sigurnosti.

⁶⁶ Rezultati javne konsultacije važe samo za relevantni vremenski horizont naveden u javnoj konsultaciji. Sprovedenje mjere nakon isteka tog perioda zahtijeva najmanje novo mapiranje i novu javnu konsultaciju.

dozvola, druge obaveze koje proizilaze iz nacionalnog zakona, raspoloživost kapaciteta za građevinske radove itd.). Ako izgradnja planirane mreže koju finansira država (do njenog puštanja u rad) traje duže nego što se očekivalo, neophodno je sprovesti novi proces mapiranja i nove javne konsultacije.

81. Bez obzira na to da li je država članica možda već prikupila informacije o budućim investicionim planovima kao rezultat procesa mapiranja, javne konsultacije treba uvek da uključuju rezultate najnovijeg procesa mapiranja. Ovo je neophodno kako bi se minimiziralo moguće nepotrebno narušavanje konkurencije u odnosu na privredna društva koja već pružaju mreže ili usluge u ciljanim područjima, kao i ona koja već imaju verodostojne investicione planove za relevantni vremenski horizont.
82. Javne konsultacije moraju trajati najmanje 30 dana. Nakon završetka javnih konsultacija, država članica mora da započne konkurentski postupak selekcije ili da započne realizaciju predmetnog projekta⁶⁷ za modele direktnih investicija u roku od jedne godine. Ako država članica ne započne konkurentski postupak selekcije ili sprovođenje projekta koji finansira država u ovom roku, mora da sprovede nove javne konsultacije pre nego što može da započne postupak konkurentске selekcije ili sprovede projekat koji finansira država.
83. Preporučuje se konsultacija sa nacionalnim regulatornim organom (NRA) o rezultatima javnih konsultacija⁶⁸.

5.2.2.4.3. Najbolje prakse: procjena privatnih investicionih planova u javnim konsultacijama

84. Postoji rizik da čak i samo „izražavanje interesa“ za buduće privatne investicione planove u ciljanom području od strane zainteresirane strane u javnim konsultacijama može odložiti izgradnju širokopojasnih mreža ako se takve privatne investicije naknadno ne realizuju, dok je državna intervencija u međuvremenu bila obustavljena.
85. Kako bi se smanjio rizik od sprječavanja državne intervencije na osnovu budućih investicionih planova koji se neće realizovati, države članice mogu odlučiti da od relevantnih zainteresiranih strana zatraže dokaze o vjerodostojnosti njihovih investicionih planova, u roku koji je primjeren i proporcionalan nivou traženih informacija⁶⁹. Dokazi mogu uključivati, na primjer, detaljan plan izgradnje sa jasno definisanim fazama (npr. za svaki šestomjesečni period) koji pokazuje da će investicija biti završena u relevantnom vremenskom horizontu i da će pružiti slične performanse kao i planirana mreža koju finansira država.
86. Za procjenu vjerodostojnosti prijavljenih karakteristika i pokrivenosti, države članice mogu koristiti iste kriterije kao i oni koji se koriste za procjenu performansi postojećih mreža, gdje je to razumno i primjereno.
87. Prilikom procjene vjerodostojnosti budućih investicionih planova, države članice mogu uzeti u obzir sljedeće kriterije:
 - (a) da li je zainteresovana strana podnijela poslovni plan vezan za projekt, uzimajući u obzir odgovarajuće kriterije kao što su vremenski okvir, budžet, lokacija ciljanih objekata, kvalitet usluge koja će se pružati, vrsta mreže i tehnologije koja će se implementirati, kao i očekivana stopa korišćenja;

⁶⁷ Ovo uključuje pojedinačne dodjele pomoći u okviru šeme državne pomoći.

⁶⁸ Sličan mehanizam predviđen je članom 22 Direktive (EU) 2018/1972.

⁶⁹ Države članice mogu, radi efikasnosti, uključiti ovaj zahtjev neposredno u javnu konsultaciju. Alternativno, u okviru procjene rezultata javne konsultacije, države članice mogu zatražiti dodatne informacije kada određeni planovi koje su dostavile zainteresovane strane mogu predstavljati samo „iskazivanje interesa“.

- (b) da li je relevantna zainteresovana strana podnijela vjerodostojan plan projekta na visokom nivou koji na odgovarajući način uzima u obzir ključne faze projekta, kao što su administrativne procedure i dozvole (uključujući prava prolaza, ekološke dozvole, odredbe o sigurnosti i zaštiti), građevinski radovi, implementacija mreže, početak rada i pružanje usluga krajnjim korisnicima;
- (c) primjerenost veličine kompanije u odnosu na obim investicije;
- (d) dosadašnje iskustvo zainteresovane strane u realizaciji uporedivih projekata;
- (e) gdje je to potrebno i primjereno, geografske koordinate ključnih elemenata planirane mreže (bazne stanice, tačke prisutnosti itd.).

- 88. Ako država članica smatra da su privatni investicioni planovi vjerodostojni, može odlučiti da pozove relevantne zainteresovane strane da potpišu sporazume o obavezama koji uključuju obaveze izvještavanja o napretku u odnosu na prijavljene faze realizacije.
- 89. Odgovornost je relevantnih zainteresovanih strana da dostave suštinske i relevantne informacije u skladu s važećim pravilima Unije⁷⁰ ili nacionalnim propisima.
- 90. Država članica treba da se konsultuje sa NRA u vezi sa svojom procjenom o vjerodostojnosti budućih investicionih planova⁷¹.
- 91. Država članica treba da saopšti rezultate svoje procjene i razloge na kojima zasniva svoje zaključke, svim zainteresovanim stranama koje su dostavile informacije o svojim privatnim investicionim planovima.

5.2.2.4.4. Najbolje prakse: ex-post praćenje provedbe privatnih investicionih planova

- 92. Ako država članica smatra da su podneseni privatni investicioni planovi pouzdani i da se, kao rezultat toga, predmetno područje izuzme iz područja primjene državne intervencije, država članica može odlučiti da od zainteresiranih strana koje su podnijele takve planove zahtijeva redovno izvještavanje o poštovanju planiranih faza izgradnje mreže i pružanja usluga.
- 93. Ako država članica utvrdi odstupanja od podnesenog plana koja ukazuju da se projekt neće realizovati ili postoje opravdani razlozi za sumnju da investicija neće biti završena kako je prijavljeno, država članica može odlučiti da od relevantnih zainteresovanih strana zahtijeva da dostavi dodatne informacije koje dokazuju kontinuiranu pouzdanost prijavljene investicije.
- 94. Ako država članica ima ozbiljne sumnje da investicija neće biti završena kako je prijavljeno, može u bilo kojem trenutku tokom relevantnog vremenskog horizonta odlučiti da uključi predmetna područja u nove javne konsultacije s ciljem provjere njihove potencijalne podobnosti za državnu intervenciju.

5.2.3. Primjerenost pomoći kao instrumenta politike

- 95. Država članica mora dokazati da je pomoć primjerena za rješavanje utvrđenog tržišnog neuspjeha i za postizanje ciljeva koji se žele postići tom pomoći. Državna pomoć nije primjerena ako se isti rezultat može postići drugim mjerama koje manje narušavaju konkurenciju.
- 96. Državna pomoć nije jedini instrument politike koji je dostupan državama članicama za podsticanje investicija u izgradnju širokopojasnih mreža. Države članice mogu koristiti druga sredstva koja manje narušavaju konkurenciju, kao što su administrativne i regulatorne mjere ili tržišno zasnovani instrumenti.

⁷⁰ Na primjer, u skladu sa članom 29 Direktive (EU) 2018/1972.

⁷¹ Sličan mehanizam predviđen je članom 22 Direktive (EU) 2018/1972.

97. Da bi pomoć bila primjerena, fiksne i mobilne mreže koje finansira država moraju pružati znatno bolje performanse u poređenju sa postojećim mrežama. Stoga bi fiksne i mobilne mreže koje finansira država trebale obezbijediti radikalnu promjenu. Radikalna promjena je osigurana ako su ispunjeni sljedeći uslovi kao rezultat državne intervencije: (a) izgradnja fiksne ili mobilne mreže koju finansira država predstavlja značajnu novu investiciju⁷²; i (b) mreža koju finansira država vodi do značajnih novih tržišnih prilika u smislu dostupnosti, kapaciteta, brzina⁷³ i konkurencije u pružanju širokopoljnih usluga.
98. Efikasnost mreže koju finansira država mora se uporediti s najvećom efikasnošću postojeće mreže ili mreža. Vjerodostojni investicioni planovi trebaju se uzeti u obzir pri procjeni radikalnih promjena samo ako bi sami po sebi osigurali efikasnost sličnu onoj planirane mreže koju finansira država u ciljanim područjima tokom relevantnog vremenskog horizonta.

5.2.3.1. Radikalna promjena (*step change*) – Fiksne pristupne mreže

99. Kada je riječ o državnoj pomoći za fiksne pristupne mreže, postojanje radikalne promjene procjenjuje se na osnovu razlikovanja tipova ciljnih područja, u zavisnosti od prisustva fiksnih ultrabrzih mreža.

5.2.3.1.1. Bijela i siva područja

100. Bijela područja su područja u kojima ne postoji fiksna ultrabrza mreža niti je takva mreža pouzdano planirana u relevantnom vremenskom horizontu.
101. Siva područja su područja u kojima postoji samo jedna fiksna ultrabrza mreža ili je takva mreža pouzdano planirana u relevantnom vremenskom horizontu.
102. U bijelim i sivim područjima, da bi se ostvarila radikalna promjena, državna intervencija mora istovremeno:
- (a) najmanje utrostručiti brzinu preuzimanja podataka u odnosu na postojeću mrežu;
 - (b) predstavljati značajnu novu infrastrukturnu investiciju koja donosi tržištu značajne nove tržišne prilike⁷⁴.

5.2.3.1.2. Mješovita područja (bijela i siva)

103. U načelu, planirana intervencija treba da bude osmišljena tako da cijelo ciljno područje bude ili bijelo ili sivo.

⁷² Na primjer, u slučaju fiksnih mreža, marginalne investicije koje se odnose isključivo na unapređenje aktivnih komponenti mreže ne treba smatrati prihvatljivim za državnu pomoć. Slično tome, iako određene tehnologije za unapređenje bakarne mreže (kao što je vektoring) mogu povećati kapacitete postojećih mreža, one možda ne zahtijevaju značajne investicije u nove mreže, te stoga ne bi trebalo da budu prihvatljive za državnu pomoć. Kada je riječ o mobilnim mrežama, u određenim okolnostima države članice mogu dokazati da investicije u aktivnu opremu mogu imati važnu ulogu i da javna podrška može biti opravdana ako se investicija ne sastoji samo od postepenih (inkrementalnih) unapređenja, već predstavlja sastavni dio značajne nove investicije u mrežu, pod uslovom da su ispunjeni svi uslovi usklađenosti. Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2021) 9538 od 10. januara 2022. godine, predmet SA.57216 – Mobilna pokrivenost u ruralnim područjima Galicije (SL C 46, 28.1.2022, str. 1).

⁷³ Subvencionisana mreža mora pružati usluge brzinom potrebnom da bi se ispunio uslov radikalne promjene (*step change*). Međutim, pored brzine potrebne za ispunjavanje tog uslova, operatori subvencionisane mreže mogu nuditi i usluge nižeg kvaliteta.

⁷⁴ To je, na primjer, slučaj kada nova mreža u značajnoj mjeri produžava optičku infrastrukturu od jezgra mreže ka njenoj periferiji, kao što su: (i) postavljanje optičkih vlakana do baznih stanica radi podrške razvoju mreža fiksnog bežičnog pristupa; (ii) postavljanje optičkih vlakana do uličnih ormarića (razvodnih kutija) koji prethodno nijesu bili povezani na optičku mrežu; (iii) povećanje (produbljivanje) optičke infrastrukture u kablovskim mrežama.

104. Međutim, iz razloga efikasnosti, kada nije opravdano razdvajati bijela i siva područja, države članice mogu odabrati ciljna područja koja su djelimično bijela, a djelimično siva. U takvim područjima, gdje su neki krajnji korisnici već pokriveni jednom fiksnom ultrabrzom mrežom (ili će biti pokriveni u relevantnom vremenskom horizontu), država članica mora osigurati da državna intervencija ne dovede do neopravdanog narušavanja konkurencije u odnosu na postojeću mrežu.
105. Odgovarajuće rješenje može biti dozvoljavanje ograničene nadogradnje (overbuildinga) postojeće fiksne ultrabrze mreže koja povezuje krajnje korisnike u sivom dijelu mješovitog područja. U takvim situacijama, cijelo ciljno područje može se tretirati kao bijelo u svrhu procjene državne intervencije, pod uslovom da država članica dokaže da su ispunjeni sljedeći uslovi:
- (a) nadogradnja ne stvara neopravdane poremećaje konkurencije, na osnovu rezultata javne konsultacije;
 - (b) nadogradnja je ograničena na najviše 10 % svih objekata (priključnih mjesta) u ciljnom području;
 - (c) ispunjeni su zahtjevi za radikalnu promjenu utvrđeni u Odjeljku 5.2.3.1.1 za bijela područja i mreža finansirana državnim sredstvima pruža znatno bolje usluge od onih dostupnih u sivom dijelu mješovitog područja. Zahtjevi za radikalnu promjenu utvrđeni u Odjeljku 5.2.3.1.1 predviđeni za siva područja ne moraju biti ispunjeni.
106. Komisija će procjenjivati prikladnost intervencija u mješovitim područjima od slučaja do slučaja.

5.2.3.1.3. Crna područja

107. Crna područja su područja u kojima postoje najmanje dvije fiksne ultrabrze mreže ili su takve mreže pouzdano planirane u relevantnom vremenskom horizontu.
108. Pod uslovom da državna intervencija ispunjava uslove utvrđene u Odjeljku 5.2.2.1, mreža finansirana državnim sredstvima mora ispuniti sve sljedeće uslove:
- (a) najmanje utrostručiti brzinu preuzimanja podataka u odnosu na postojeću mrežu;
 - (b) obezbijediti brzinu preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzinu slanja podataka od najmanje 150 Mbps;
 - (c) predstavljati značajnu novu infrastrukturnu investiciju koja donosi značajne nove mogućnosti na tržište⁷⁵.

5.2.3.2. Radikalna promjena (*step change*) – Mobilne pristupne mreže

109. Mobilna mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti radikalnu promjenu u pogledu dostupnosti mobilnih usluga, kapaciteta, brzina i konkurencije, što može podstaći uvođenje novih inovativnih usluga⁷⁶.
110. Kako je navedeno u Odjeljku 2.3.2, prelazak na svaki novi IMT standard je, po pravilu, postepen (inkrementalan). Između dva uzastopna puna IMT standarda postoje inkrementalni hibridni sistemi, koji su obično napredniji od svojih prethodnika. Na primjer, 4G LTE sistem mobilne komunikacije nadmašio je 4G u više aspekata, a 5G standalone (5G SA) je napredniji od 5G non-standalone (5G NSA). Takođe, svaki novi IMT standard donio je nove mogućnosti⁷⁷. Iako svi IMT standardi omogućavaju mobilne glasovne usluge, samo najnoviji IMT standardi omogućavaju visokokvalitetne mobilne širokopojasne usluge, uključujući manju latenciju i veće kapacitete prenosa podataka.

⁷⁵ Vidjeti fusnotu 68.

⁷⁶ To može uključivati pružanje novih usluga koje ne bi bile moguće bez državne intervencije, kao što je povezana i automatizovana mobilnost.

⁷⁷ Vidjeti takođe fusnotu 27.

111. Kako pružanje novih mogućnosti zahtijeva veći kapacitet, novi IMT standardi zahtijevaju nove frekvencije. S obzirom na to da su frekvencije ograničen resurs, njihova dodjela u Uniji za pružanje mobilnih usluga vrši se putem tendera ili drugih konkurentskih postupaka izbora i podliježe plaćanju naknada. Kada se novi IMT standard implementira kao rezultat postupka dodjele spektra, može se očekivati da će mobilne mreže koje koriste tu tehnologiju pružati značajne nove mogućnosti u poređenju sa postojećim mobilnim mrežama. Pružaoci mobilnih usluga spremni su da prihvate značajne početne troškove za sticanje novih prava korišćenja spektra koji podržava novi IMT standard samo ako očekuju da će taj standard pružiti naprednije mogućnosti koje će im omogućiti povrat investicije tokom vremena. Na toj osnovi, Komisija je prihvatila da dodatne karakteristike 4G mreža u odnosu na prethodne generacije predstavljaju radikalnu promjenu⁷⁸. Slično tome, 5G mreže, a posebno 5G standalone mreže, generalno imaju dodatne funkcionalne mogućnosti kao što su ultra-niska latencija, visoka pouzdanost i mogućnost rezervisanja dijela mreže za posebne namjene uz garantovanje određenog kvaliteta usluge. Ove karakteristike omogućavaju 5G mrežama, naročito 5G standalone mrežama, da podrže nove usluge (na primjer: zdravstveni monitoring i hitne službe, upravljanje fabričkim mašinama u realnom vremenu, pametne mreže za upravljanje obnovljivim izvorima energije, povezanu i automatizovanu mobilnost, precizno otkrivanje kvarova i brzu intervenciju), čime se obezbjeđuje radikalna promjena u odnosu na prethodne mobilne generacije. Očekuje se da će mobilne tehnologije naredne generacije (kao što je 6G) u budućnosti pružiti još naprednije mogućnosti.

5.2.3.3. Radikalna promjena (*step change*) – Mreže za prenos (*backhaul*)

112. Mreža za prenos (*backhaul*) finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti radikalnu promjenu u poređenju sa postojećom mrežom (ili mrežama). Radikalna promjena je ostvarena ako, kao rezultat državne intervencije, finansirana *backhaul* mreža predstavlja značajnu investiciju u infrastrukturu za prenos i na adekvatan način podržava rastuće potrebe fiksnih ili mobilnih pristupnih mreža. To može biti slučaj kada je *backhaul* mreža finansirana državnim sredstvima, za razliku od postojeće (postojećih) mreža, zasnovana na optičkim vlaknima ili na drugim tehnologijama koje mogu pružiti isti nivo performansi kao optika. Kada su postojeće mreže već zasnovane na optici ili tehnologijama sličnih performansi, radikalna promjena može se postići, na primjer, odgovarajućim dimenzionisanjem kapaciteta *backhaul* mreže, što zavisi od specifične situacije i razvoja potreba u ciljnim područjima.

113. Ako državna intervencija obuhvata i *backhaul* i pristupne (fiksne ili mobilne) mreže, *backhaul* mreža mora biti dimenzionisana tako da može podržati potrebe pristupnih mreža.

114. Država članica treba da izabere najprikladnije tehnologije, u skladu sa principom tehnološke neutralnosti, uzimajući u obzir karakteristike i potrebe ciljnih područja, naročito kada mreže zasnovane na optici ili tehnologijama sličnih performansi nisu tehnički ili ekonomski održive.

5.2.4. Proporcionalnost pomoći

115. Države članice moraju dokazati da je pomoć proporcionalna problemu koji se rješava. One u suštini moraju pokazati da se ista promjena ponašanja ne bi postigla uz manji iznos pomoći i uz manje narušavanje konkurencije. Pomoć se smatra proporcionalnom ako je njen iznos ograničen na

⁷⁸ Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2020) 8939 final od 16. decembra 2020. godine, predmet SA.54684 – Njemačka – Uvođenje mobilne infrastrukture velikog kapaciteta u Brandenburg (SL C 60, 19.2.2021, str. 2

neophodan minimum i ako su potencijalna narušavanja konkurencije svedene na najmanju moguću mjeru, u skladu sa principima utvrđenim u ovom odjeljku.

5.2.4.1. Konkurentski postupak izbora

116. Državna pomoć se smatra proporcionalnom ako je njen iznos ograničen na minimum potreban da bi se podržana ekonomska djelatnost realizovala.
117. Ne dovodeći u pitanje primjenjiva pravila o javnim nabavkama, pomoć se mora dodijeliti na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog konkurentskog postupka izbora, u skladu sa principima javnih nabavki⁷⁹. Pomoć takođe mora poštovati princip tehnološke neutralnosti, kako je utvrđeno u Odjeljku 5.2.4.2.
118. Državna pomoć se smatra proporcionalnom i ograničenom na minimalno neophodan iznos ako je dodijeljena putem konkurentskog postupka izbora koji privlači dovoljan broj učesnika. Ako broj učesnika ili broj prihvatljivih ponuda nije dovoljan, država članica mora povjeriti nezavisnom revizoru procjenu ponude koju je podnio uspješni ponuđač (uključujući obračun troškova).
119. Različiti postupci mogu biti primjereni u zavisnosti od okolnosti. Na primjer, u slučaju intervencija sa visokom tehničkom složenosti, države članice mogu izabrati sprovođenje postupka konkurentskog dijaloga sa potencijalnim ponuđačima, s ciljem obezbjeđivanja najprikladnijeg dizajna intervencije.
120. Država članica mora osigurati da bude izabrana ekonomski najpovoljnija ponuda⁸⁰. U tu svrhu, država članica mora unaprijed utvrditi objektivne, transparentne i nediskriminatorne kvalitativne kriterijume za dodjelu, kao i relativni ponder svakog kriterijuma.
121. Kvalitativni kriterijumi za dodjelu mogu, između ostalog, uključivati performanse mreže (uključujući njenu bezbjednost), geografski obuhvat, otpornost tehnološkog rješenja na buduće zahtjeve (*future-proof*), uticaj predloženog rješenja na konkurenciju (uključujući uslove, odredbe i cijene veleprodajnog pristupa)⁸¹, kao i ukupne troškove vlasništva⁸².
122. Države članice mogu razmotriti dodjelu dodatnih bodova za kriterijume koji se odnose na klimatske i ekološke performanse mreže⁸³, posebno u pogledu njenih karakteristika klimatske neutralnosti, uključujući ugljenični otisak, kao i uticaj mreže na osnovne komponente prirodnog kapitala, odnosno vazduh, vodu, zemljište i biodiverzitet. Države članice takođe mogu uključiti obaveze za izabranog ponuđača da sprovede proporcionalne mjere ublažavanja negativnih uticaja u slučaju da mreža može imati negativan uticaj na životnu sredinu.
123. Kada se pomoć dodjeljuje bez konkurentskog postupka izbora, javnom organu koji direktno, ili putem internog (in-house) subjekta, uspostavlja i upravlja širokopojasnom mrežom na veleprodajnom

⁷⁹ Direktiva 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2014. o javnim nabavkama i stavljanju van snage Direktive 2004/18/EZ (SL L 94, 28.3.2014, str. 65), kao i Direktiva 2014/23/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2014. o dodjeli ugovora o koncesijama (SL L 94, 28.3.2014, str. 1).

⁸⁰ U skladu sa principima javnih nabavki.

⁸¹ Na primjer, topologije mreže koje omogućavaju potpuno i efikasno razdvajanje (unbundling) trebalo bi, u načelu, da dobiju veći broj prioriternih bodova.

⁸² Ukupni trošak vlasništva (TCO) razmatraju, na primjer, kompanije kada planiraju ulaganje u imovinu. TCO obuhvata početnu investiciju, kao i sve direktne i indirektno troškove tokom dugog vremenskog perioda. Dok se iznos početne investicije može lako utvrditi, kompanije najčešće nastoje da analiziraju sve potencijalne troškove koje će imati u upravljanju i održavanju imovine tokom njenog životnog vijeka, što može značajno uticati na odluku o investiranju.

⁸³ Na primjer, u pogledu potrošnje energije ili životnog ciklusa investicije, te primjene kriterijuma „Ne nanosi značajnu štetu“ (Do No Significant Harm), kako su uvedeni Regulativom (EU) 2020/852 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2020. o uspostavljanju okvira za olakšavanje održivih investicija i izmjeni Regulative (EU) 2019/2088 (SL L 198, 22.6.2020, str. 13).

nivou⁸⁴ (model direktne investicije), država članica mora na sličan način opravdati izbor mreže i tehnološkog rješenja⁸⁵.

124. Svaka koncesija ili drugo povjeravanje poslova od strane takvog javnog organa ili internog subjekta trećem licu radi projektovanja, izgradnje ili upravljanja mrežom mora biti dodijeljena putem otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog konkurentskog postupka izbora. Postupak mora biti u skladu sa principima javnih nabavki, zasnovan na ekonomski najpovoljnijoj ponudi i poštovati princip tehnološke neutralnosti, ne dovodeći u pitanje primjenjiva pravila o javnim nabavkama.

5.2.4.2. Tehnološka neutralnost

125. Princip tehnološke neutralnosti zahtijeva da državna intervencija ne favorizuje niti isključuje bilo koju određenu tehnologiju, kako u izboru korisnika pomoći tako i u obezbjeđivanju veleprodajnog pristupa. Budući da postoje različita tehnološka rješenja, tenderski postupak ne smije favorizovati niti isključivati određenu tehnologiju ili mrežnu platformu. Ponuđači treba da imaju pravo da predlože pružanje traženih usluga korišćenjem ili kombinovanjem tehnologija koje smatraju najprikladnijim. Ovo ne dovodi u pitanje mogućnost država članica da unaprijed odrede željenu efikasnost, uključujući energetska efikasnost mreža, te da dodijele prioritete bodove najprikladnijem tehnološkom rješenju ili kombinaciji tehnoloških rješenja, na osnovu objektivnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma, u skladu sa Odjeljkom 5.2.4.1. Mreža finansirana državnim sredstvima mora omogućiti pristup svim tražiocima pristupa pod pravičnim i nediskriminatornim uslovima, bez obzira na korišćenu tehnologiju.

5.2.4.3. Korišćenje postojeće infrastrukture

126. Korišćenje postojeće infrastrukture jedan je od glavnih faktora koji mogu doprinijeti smanjenju troškova izgradnje nove širokopojasne mreže i ograničavanju negativnog uticaja na životnu sredinu.
127. Države članice treba da podstiču privredna društva koja žele da učestvuju u konkurentskom postupku izbora da koriste svu dostupnu postojeću infrastrukturu. Takođe treba da podstiču ta privredna društva da dostave detaljne informacije o postojećoj infrastrukturi koju posjeduju ili kontrolišu⁸⁶ u planiranom području intervencije. Te informacije treba dostaviti blagovremeno kako bi mogle biti uzete u obzir prilikom pripreme ponuda. Kada je to proporcionalno, uzimajući u obzir, između ostalog, veličinu područja intervencije, dostupnost informacija i raspoloživo vrijeme, države članice treba da učine dostavljanje tih informacija uslovom za učešće u postupku izbora⁸⁷. Informacije mogu naročito

⁸⁴ Korisniku pomoći može se dozvoliti da pruža maloprodajne usluge kao „posljednji pružalac usluge” (retailer of last resort), u slučajevima kada tržište ne obezbjeđuje pružanje takvih usluga. Vidjeti Odluku Komisije C(2019) 8069 final od 15. novembra 2019. godine, predmet SA.54472 (2019/N) – Irska – Nacionalni plan za širokopojasni pristup (SL C 7, 10.1.2020, str. 1).

⁸⁵ Vidjeti Odluku Komisije C(2018) 6613 final od 12. oktobra 2018. godine, predmet SA.49614 (2018/N) – Litvanija – Razvoj infrastrukture pristupa sljedeće generacije – RAIN 3 (SL C 424, 23.11.2018, str. 8); Odluku Komisije C(2016) 3931 final od 30. juna 2016. godine, predmet SA.41647 – Italija – Strategija ultrabrzog širokopojasnog pristupa (SL C 258, 15.7.2016, str. 4); Odluku Komisije C(2019) 6098 final od 20. avgusta 2019. godine, predmet SA.52224 – Austrija – Širokopojasni projekat u Koruškoj (SL C 381, 8.11.2019, str. 7).

⁸⁶ Infrastruktura za koju imaju pravo da odobre pristup trećim stranama.

⁸⁷ Vidjeti Odluku Komisije u predmetu SA.40720 (2016/N) – Nacionalna šema širokopojasnog pristupa za Ujedinjeno Kraljevstvo za period 2016–2020 (SL C 323, 2.9.2016, str. 2), uvodne izjave 115 i 116, gdje su vlasti Ujedinjenog Kraljevstva zahtijevale da svi ponuđači potpišu Kodeks ponašanja. Kodeks ponašanja je obuhvatao standarde u pogledu: (i) nivoa detalja informacija koje treba dostaviti; (ii) rokova u kojima se informacije moraju dostaviti; (iii) prihvatljivih uslova sporazuma o povjerljivosti; i (iv) obaveze da se infrastruktura učini dostupnom za korišćenje u

uključivati:(a) lokaciju i trasu infrastrukture; (b) vrstu i trenutnu namjenu infrastrukture; (c) kontakt tačku; (d) kada je dostupno⁸⁸, uslove i odredbe za njeno korišćenje.

128. Države članice moraju učiniti dostupnim sve informacije koje imaju na raspolaganju⁸⁹ o postojećoj infrastrukturi koja bi se mogla koristiti za izgradnju širokopoljnih mreža u području intervencije. Države članice se podstiču da koriste Jedinственu informacionu tačku uspostavljenu u skladu sa članom 4 stav 2 Direktive 2014/61/EU.

5.2.4.4. Veleprodajni pristup

129. Efikasan veleprodajni pristup trećih strana finansiranim mrežama predstavlja obavezan uslov svake mjere državne pomoći. Posebno, veleprodajni pristup omogućava privrednim društvima trećih strana da konkurišu izabranom ponuđaču, čime se jača izbor i konkurencija u područjima obuhvaćenim mjerom. Veleprodajni pristup takođe sprečava stvaranje regionalnih monopola u pružanju usluga. Omogućavanjem razvoja konkurencije u cilnom području, veleprodajni pristup takođe obezbjeđuje i dugoročni razvoj tržišta u tom području. Taj pristup ne zavisi od prethodne analize tržišta u smislu Poglavlja III Direktive (EU) 2018/1972. Ipak, vrsta obaveza veleprodajnog pristupa koje se nameću mreži finansiranoj državnim sredstvima treba da uzme u obzir skup obaveza pristupa utvrđenih sektorskim pravilima. Međutim, s obzirom na to da korisnici pomoći ne koriste samo sopstvena sredstva već i javna sredstva za izgradnju mreže, oni treba da obezbijede širi spektar veleprodajnog pristupa nego što nacionalni regulatorni organi nameću operatorima sa značajnom tržišnom snagom. Takav veleprodajni pristup treba odobriti što je ranije moguće prije početka pružanja relevantnih usluga, a ako operator mreže namjerava da pruža i maloprodajne usluge, najmanje šest mjeseci prije njihovog pokretanja.
130. Mreža finansirana državnim sredstvima mora ponuditi efikasan pristup pod pravičnim i nediskriminatornim uslovima svim privrednim društvima. To može podrazumijevati unapređenje i povećanje kapaciteta postojeće infrastrukture, kada je to potrebno, kao i izgradnju dovoljne nove infrastrukture (na primjer, kanale dovoljno velikog kapaciteta za smještaj dovoljnog broja mreža i različite mrežne topologije)⁹⁰.
131. Države članice moraju navesti uslove, odredbe i cijene veleprodajnih proizvoda u dokumentaciji konkurentskog postupka izbora i objaviti te informacije na sveobuhvatnoj internet stranici na nacionalnom ili regionalnom nivou. Široj javnosti mora biti omogućen pristup toj internet stranici bez ikakvih ograničenja, uključujući prethodnu registraciju korisnika.

drugim ponudama. Ponuđači koji nijesu ispunjavali uslove Kodeksa ponašanja bili bi isključeni iz postupka javne nabavke.

⁸⁸ To naročito može biti slučaj kada takvi uslovi već postoje kao rezultat regulatornih obaveza koje su nametnuli nacionalni regulatorni organi ili drugi nadležni organi u skladu sa Direktivom (EU) 2018/1972, kada je pristup predviđen prethodnom odlukom o državnoj pomoći ili kada postoji komercijalna veleprodajna ponuda.

⁸⁹ Pristup tim informacijama može biti ograničen u skladu sa primjenjivim pravilima. Na primjer, pristup informacijama o fizičkoj infrastrukturi prema Direktivi 2014/61/EU može biti ograničen iz razloga bezbjednosti i integriteta mreža, nacionalne bezbjednosti, javnog zdravlja ili bezbjednosti, povjerljivosti ili poslovnih tajni.

⁹⁰ To može uključivati, u zavisnosti od vrste intervencije: kanale odgovarajućeg kapaciteta, dovoljan broj neosvijetljenih optičkih vlakana (dark fibre), vrstu i unapređenje stubova, jarbola i tornjeva, vrstu i veličinu uličnih ormarića radi omogućavanja efikasnog razdvajanja (unbundling) itd. Vidjeti Odluku Komisije C(2016) 3208 final od 26. maja 2016. godine, predmet SA.40720 (2016/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Broadband Delivery UK (SL C 323, 2.9.2016, str. 2) i Odluku Komisije C(2019) 8069 final od 15. novembra 2019. godine, predmet SA.54472 (2019/N) – Irska – Nacionalni plan za širokopoljasi pristup (SL C 7, 10.1.2020, str. 1).

132. Kako bi veleprodajni pristup bio efikasna i kako bi tražilac pristupa mogao da pruža svoje usluge, veleprodajni pristup mora biti omogućen i djelovima mreže koji nijesu finansirani državnim sredstvima ili koje korisnik pomoći možda nije izgradio⁹¹.

5.2.4.4.1. Uslovi i odredbe veleprodajnog pristupa

133. Efikasan veleprodajni pristup mora se obezbijediti na period od najmanje 10 godina za sve aktivne proizvode, osim za virtualno razdvajanje lokalne pristupne mreže (VULA).

134. Pristup zasnovan na VULA mora se obezbijediti za period jednak životnom vijeku infrastrukture za koju VULA predstavlja zamjenu⁹².

135. Pristup novoj infrastrukturi (kao što su kanali, stubovi, ormarići ili neosvijetljena optička vlakna – *dark fibre*) mora se obezbijediti tokom životnog vijeka predmetnog mrežnog elementa⁹³. Ako se državna pomoć dodjeljuje za novu infrastrukturu, ta infrastruktura mora biti dovoljno velika da zadovolji sadašnje i buduće potrebe tražilaca pristupa⁹⁴. Ovo je komplementarno i ne dovodi u pitanje regulatorne obaveze koje može nametnuti nacionalni regulatorni organ (NRA).

136. Države članice moraju konsultovati NRA o veleprodajnim proizvodima, uslovima i cijenama pristupa. Preporučuje se da NRA pruže smjernice, kako je navedeno u Odjeljku 5.2.4.6.

137. Isti uslovi pristupa moraju se primjenjivati na cijelu mrežu finansiranu državnim sredstvima, uključujući djelove mreže u kojima je korišćena postojeća infrastruktura. Obaveze pristupa moraju se primjenjivati bez obzira na promjenu vlasništva, upravljanja ili operatera mreže finansirane državnim sredstvima.

138. Ako koriste sopstvena sredstva, korisnik pomoći ili tražioci pristupa koji se povezuju na mrežu finansiranu državnim sredstvima mogu odlučiti da prošire svoje mreže na susjedna područja izvan ciljnog područja. Tražioci pristupa mogu realizovati takva proširenja na osnovu obaveza veleprodajnog pristupa. Ako nisu povezani sa korisnikom pomoći, ne postoje ograničenja za takva proširenja na susjedna područja. Smatra se da tražilac pristupa nije povezan sa korisnikom pomoći ako nisu dio iste grupe i nijedan od njih nema udio u privrednom društvu drugog. Proširenja od strane korisnika pomoći mogu biti dozvoljena uz sljedeće kumulativne zaštitne mjere:

(a) prilikom sprovođenja javne konsultacije (vidjeti odjeljak 5.2.2.4.2), država članica mora navesti da su privatna proširenja dozvoljena u kasnijoj fazi i pružiti relevantne informacije o potencijalnom obuhvatu takvih proširenja;

(b) proširenja na susjedna područja mogu se realizovati tek dvije godine nakon početka rada mreže finansirane državnim sredstvima, ukoliko nastupi jedna od sljedećih situacija:

⁹¹ Na primjer, djelotvoran pristup podrazumijeva da se omogućiti adekvatan veleprodajni pristup aktivnoj opremi čak i ako je finansirana samo infrastruktura.

⁹² Kao u ovom konkretnom slučaju, budući da VULA predstavlja zamjenu za fizičko razdvajanje nove infrastrukture, primjenjuju se ista pravila kao i za novu infrastrukturu.

⁹³ Vidjeti Odluku Komisije C(2019) 8069 final od 15. novembra 2019. godine, predmet SA.54472 (2019/N) – Irska – Nacionalni plan za širokopolasni pristup (SL C 7, 10.1.2020, str. 1). Ako korisnik pomoći odluči da unaprijedi ili zamijeni infrastrukturu prije isteka njenog životnog vijeka, dužan je da nastavi da omogućava pristup novoj infrastrukturi tokom cijelog perioda predviđenog za prvobitnu infrastrukturu.

⁹⁴ Na primjer, i u zavisnosti od specifičnosti mreže, kada se grade novi kanali za postavljanje optike, oni treba da omoguće smještaj najmanje tri nezavisna optička kabla, od kojih svaki sadrži više vlakana i može služiti više preduzeća. Kada postojeća infrastruktura ima ograničen kapacitet i ne može obezbijediti pristup za najmanje tri nezavisna optička kabla, po principu „prvi dođe – prvi se usluži“, operator mreže finansirane državnim sredstvima treba da stavi na raspolaganje najmanje 50 % kapaciteta (naročito neosvijetljenih optičkih vlakana) tražiocima pristupa.

- (i) u javnoj konsultaciji zainteresovane strane pokažu da bi planirano proširenje predstavljalo rizik od ulaska u susjedno područje koje je već pokriveno sa najmanje dvije nezavisne mreže koje pružaju brzine uporedive sa onima mreže finansirane državnim sredstvima;
- (ii) u susjednom području postoji najmanje jedna mreža koja pruža brzine uporedive sa onima mreže finansirane državnim sredstvima i koja je počela sa radom manje od pet godina prije početka rada mreže finansirane državnim sredstvima⁹⁵.

139. Ako rezultati javne konsultacije ukažu na rizik od drugih značajnih narušavanja konkurencije, proširenja od strane korisnika pomoći moraju biti zabranjena.

5.2.4.4.2. Veleprodajni proizvodi

5.2.4.4.2.1. Fiksne pristupne mreže izgrađene u bijelim područjima

140. Mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti najmanje bitstream pristup, pristup neosvijetljenim optičkim vlaknima (*dark fibre*) i pristup infrastrukturi, uključujući ulične ormariće, stubove, jarbole, tornjeve i kanale.

141. Pored toga, države članice moraju osigurati da mreža finansirana državnim sredstvima obezbijedi najmanje fizičko razdvajanje (*physical unbundling*) ili VULA. Da bi se VULA smatrao odgovarajućim veleprodajnim proizvodom, mora ga unaprijed odobriti NRA ili drugi nadležni organ.

5.2.4.4.2.2. Fiksne pristupne mreže izgrađene u sivim i crnim područjima

142. Mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti najmanje (a) veleprodajne pristupne proizvode iz tačke 140; i (b) fizičko razdvajanje.

143. Države članice mogu smatrati opravdanim da ne nameću obavezu fizičkog razdvajanja, već da zahtijevaju obezbjeđivanje VULA. U tom slučaju, države članice moraju u javnoj konsultaciji navesti namjeru da odobre odstupanje od obaveze fizičkog razdvajanja i obrazložiti razloge za takav izbor. Države članice moraju dokazati da zamjena fizičkog razdvajanja VULA proizvodom ne dovodi do neopravdanog narušavanja konkurencije, uzimajući u obzir rezultate javne konsultacije, kao i karakteristike tržišta i predmetnog područja⁹⁶. Na osnovu toga, Komisija će procijeniti da li obezbjeđivanje VULA, umjesto fizičkog razdvajanja, osigurava proporcionalnost pomoći.

5.2.4.4.2.3. Mobilne pristupne mreže

144. Mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti razuman skup veleprodajnih proizvoda, uzimajući u obzir karakteristike tržišta, kako bi se obezbijedio efikasan pristup subvencionisanoj mreži. To uključuje najmanje roaming, kao i pristup stubovima, jarbolima, tornjevima i kanalima. Čim postanu dostupni, mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti pristupne proizvode

⁹⁵ Ova pravila se primjenjuju i u slučaju povezivanja na backhaul mreže finansirane državnim sredstvima ili u slučaju mobilne mreže finansirane državnim sredstvima koja se naknadno koristi za pružanje usluga fiksnog bežičnog pristupa u područjima koja su već pokrivena fiksnom mrežom.

⁹⁶ Takve karakteristike mogu se odnositi na primjenjivu *ex ante* regulaciju na tržištima elektronskih komunikacija, poslovni model operatora prisutnih na tržištu (operatori koji pružaju samo veleprodajne usluge ili vertikalno integrisani pružaoci širokopojasnih usluga), veličinu projekta državne pomoći, korišćenje fizičkog razdvajanja u predmetnoj državi članici i slično.

potrebne za korišćenje naprednijih funkcija⁹⁷ mobilnih mreža, kao što su 5G i buduće generacije mobilnih mreža⁹⁸.

5.2.4.4.2.4. Backhaul mreže

145. Mreža finansirana državnim sredstvima mora obezbijediti najmanje jednu aktivnu uslugu, kao i pristup stubovima, jarbolima, tornjevima, kanalima i neosvijetljenim optičkim vlaknima (*dark fibre*).
146. Države članice moraju predvidjeti izgradnju dovoljnog kapaciteta nove infrastrukture (na primjer, kanale dovoljno velikog kapaciteta za postavljanje optike koja može zadovoljiti očekivane potrebe svih tražilaca pristupa), ukoliko je to potrebno radi obezbjeđivanja efikasnog pristupa pod pravičnim i nediskriminatorskim uslovima.

5.2.4.4.3. Veleprodajni pristup na osnovu razumnog zahtjeva

147. Izuzetno od uslova utvrđenih u odjeljku 5.2.4.4.2, države članice mogu ograničiti pružanje određenih veleprodajnih proizvoda na slučajeve kada postoji razuman zahtjev tražioca pristupa, ako bi pružanje takvih proizvoda nesrazmjerno povećalo troškove investicije bez značajnih koristi u pogledu povećanja konkurencije.
148. Da bi Komisija odobrila takvo izuzeće, država članica mora dostaviti obrazloženje zasnovano na karakteristikama konkretne intervencije. Obrazloženje treba da se zasniva na dobro utemeljenim i objektivnim kriterijumima, kao što su niska gustina naseljenosti predmetnih područja, veličina ciljnog područja ili veličina korisnika pomoći⁹⁹. Država članica mora dokazati, za svaki pristupni proizvod koji neće biti obezbijeđen, da bi njegovo obezbjeđivanje dovelo do nesrazmjernog povećanja troškova intervencije, na osnovu detaljnih i objektivnih obračuna troškova.
149. Zahtjev tražioca pristupa smatra se razumnim ako (a) tražilac pristupa dostavi poslovni plan koji opravdava razvoj proizvoda na mreži finansiranoj državnim sredstvima; i (b) u istoj geografskoj oblasti drugo privredno društvo ne nudi uporediv pristupni proizvod po cijenama ekvivalentnim onima u gušće naseljenim područjima¹⁰⁰.
150. Ako je zahtjev za pristup razuman, dodatne troškove ispunjavanja tog zahtjeva snosi korisnik pomoći.

5.2.4.4.4. Cijene veleprodajnog pristupa

151. Prilikom utvrđivanja cijena veleprodajnih pristupnih proizvoda, države članice moraju osigurati da cijena za svaki proizvod bude zasnovana na jednom od sljedećih mjerila i načela određivanja cijena:

⁹⁷ Kao što su Multi-Operator-Access-Network (MORAN), Multi-Operator Core Network (MOCN), network slicing.

⁹⁸ Prilikom dodjele pomoći, države članice moraju osigurati da jarboli i tornjevi budu projektovani tako da mogu omogućiti takav pristup, uzimajući u obzir trenutnu i buduću strukturu tržišta.

⁹⁹ Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2011) 7285 final od 19. oktobra 2011. godine, predmet N 330/2010 – Francuska – Nacionalni program „Très Haut Débit” – Dio B (SL C 364, 14.12.2011, str. 2) i Odluku Komisije C(2012) 8223 final od 20. novembra 2012. godine, predmet SA.33671 (2012/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Nacionalna širokopojasna šema za UK – Broadband Delivery UK (SL C 16, 19.1.2013, str. 2).

¹⁰⁰ Komisija može prihvatiti i druge uslove u okviru analize proporcionalnosti, uzimajući u obzir karakteristike konkretnog slučaja i ukupno odmjerenje interesa. Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2011) 7285 final od 19. oktobra 2011. godine, predmet N 330/2010 – Francuska – Nacionalni program „Très Haut Débit” – Dio B (SL C 364, 14.12.2011, str. 2) i Odluku Komisije C(2012) 8223 final od 20. novembra 2012. godine, predmet SA.33671 (2012/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Nacionalna širokopojasna šema za UK – Broadband Delivery UK (SL C 16, 19.1.2013, str. 2). Ako su uslovi ispunjeni, pristup treba odobriti u roku koji je uobičajen za predmetno tržište. U slučaju spora, organ koji dodjeljuje pomoć treba da zatraži mišljenje NRA ili drugog nadležnog nacionalnog organa.

- (a) prosječnim objavljenim veleprodajnim cijenama koje važe u drugim uporedivim i konkurentnijim područjima iste države članice;
- (b) regulisanim cijenama koje je već utvrdio ili odobrio nacionalni regulatorni organ (NRA) za predmetna tržišta i usluge;
- (c) troškovnoj orijentaciji ili metodologiji propisanoj u skladu sa sektorskim regulatornim okvirom.

152. NRA mora biti konsultovano u vezi sa veleprodajnim pristupnim proizvodima i uslovima pristupa, uključujući cijene i povezane sporove, kako je navedeno u odjeljku 5.2.4.6.

5.2.4.4.5. Mehanizam povraćaja sredstava (clawback)

153. Iznos pomoći za državne intervencije koje podržavaju izgradnju fiksnih i mobilnih mreža često se određuje unaprijed (ex ante) kako bi pokrio očekivani finansijski jaz tokom životnog vijeka finansirane infrastrukture.

154. U tom slučaju, s obzirom na to da su budući troškovi i prihodi uglavnom neizvjesni, države članice treba pažljivo da prate sprovođenje svakog projekta finansiranog državnim sredstvima¹⁰¹ tokom cijelog životnog vijeka infrastrukture i da predvide mehanizam povraćaja sredstava. Ovaj mehanizam omogućava da se uzmu u obzir informacije koje korisnik pomoći nije mogao uključiti u prvobitni poslovni plan prilikom podnošenja zahtjeva za državnu pomoć. Faktori koji mogu uticati na profitabilnost projekta, a koje je teško ili nemoguće precizno utvrditi unaprijed, uključuju, na primjer: (a) stvarne troškove izgradnje mreže; (b) stvarne prihode od osnovnih usluga; (c) stvarnu stopu korišćenja; (d) stvarne prihode od „neosnovnih“ usluga¹⁰².

155. Države članice moraju uspostaviti mehanizam povraćaja sredstava za čitav životni vijek finansirane infrastrukture ako je iznos pomoći za projekat veći od 10 miliona EUR. Pravila tog mehanizma moraju biti transparentno i jasno utvrđena u dokumentaciji konkurentskog postupka izbora.

156. Mehanizam povraćaja sredstava nije potreban kada se projekat realizuje putem modela direktne investicije u kojem mrežu, u javnom vlasništvu i namijenjenu samo za veleprodajnu upotrebu, gradi i njome upravlja javni organ, sa jednim ciljem omogućavanja pravičnog i nediskriminatornog pristupa svim privrednim društvima¹⁰³.

157. S obzirom na to da različiti faktori mogu imati pozitivan ili negativan uticaj na poslovni plan korisnika pomoći, mehanizam povraćaja sredstava treba da bude osmišljen tako da uskladi dva cilja: (a) da omogući državi članici da povрати iznose koji prelaze razumnu dobit¹⁰⁴; (b) da ne ugrozi podsticaje privrednih društava da učestvuju u konkurentskom postupku izbora¹⁰⁵ i da teže efikasnosti

¹⁰¹ Ovo uključuje pojedinačne dodjele pomoći u okviru šeme državne pomoći.

¹⁰² Na primjer, mehanizam povraćaja sredstava može omogućiti povrat dobiti koja je veća od razumno očekivane, na primjer zbog: (i) veće od predviđene stope korišćenja širokopojasnih proizvoda, što rezultira dodatnom dobiti i manjim investicionim jazom; i (ii) većih od predviđenih prihoda od proizvoda koji nijesu širokopojasni, što rezultira dodatnom dobiti i manjim investicionim jazom (na primjer, prihodi od novih veleprodajnih pristupnih proizvoda). Vidjeti Odluku Komisije C(2016) 3208 final od 26. maja 2016. godine, predmet SA 40720 (2016/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Broadband Delivery UK (SL C 323, 2.9.2016, str. 2).

¹⁰³ Mehanizam povraćaja sredstava može biti potreban i u drugim slučajevima, kao što su određeni modeli javnog vlasništva. Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2016) 3208 final od 26. maja 2016. godine, predmet SA 40720 (2016/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Broadband Delivery UK (SL C 323, 2.9.2016, str. 2).

¹⁰⁴ Razumna dobit podrazumijeva stopu prinosa na kapital koju bi zahtijevalo tipično preduzeće, uzimajući u obzir nivo rizika specifičan za sektor širokopojasnih mreža i vrstu pruženih usluga. Potrebna stopa prinosa na kapital obično se određuje na osnovu ponderisanog prosječnog troška kapitala („WACC“).

¹⁰⁵ Učešće u konkurentskom postupku izbora zavisi od očekivane dobiti i gubitaka. Gubici mogu nastati, na primjer, ako je ponuđač bio previše optimističan u pogledu očekivanih budućih prihoda od pružanja širokopojasnih usluga ili

(efikasnijoj izgradnji mreže). Radi postizanja ravnoteže između ova dva cilja, države članice treba da uvedu kriterijume koji podstiču ostvarivanje efikasnosti¹⁰⁶.

158. Iznos podsticaja mora biti ograničen na najviše 30 % razumne dobiti. Države članice ne treba da vrše povraćaj dodatne dobiti koja je jednaka ili manja od tog praga (odnosno razumne dobiti uvećane za iznos podsticaja¹⁰⁷). Svaka dobit iznad tog praga mora se podijeliti između korisnika pomoći i države članice, na osnovu intenziteta pomoći utvrđenog kao rezultat konkurentskog postupka izbora¹⁰⁸.
159. Mehanizmi povraćaja sredstava moraju takođe uzeti u obzir dobit ostvarenu iz drugih transakcija u vezi sa mrežom finansiranom državnim sredstvima. Na primjer, ako je društvo osnovano posebno radi izgradnje ili upravljanja takvom mrežom, i ako postojeći akcionar tog društva proda sve ili dio svojih akcija u roku od 7 godina od završetka mreže ili u roku od 10 godina od dodjele pomoći, država članica mora povratiti iznos za koji prihod od prodaje prelazi cijenu po kojoj bi akcionar ostvario razumnu dobit¹⁰⁹.

5.2.4.5. Računovodstveno razdvajanje

160. Kako bi se osiguralo da pomoć ostane proporcionalna i da ne dovede do prekomjerne nadoknade ili unakrsnog subvencionisanja aktivnosti koje nijesu finansirane, korisnik pomoći mora obezbijediti računovodstveno razdvajanje, tako da troškovi izgradnje i upravljanja, kao i prihodi od korišćenja mreže finansirane državnim sredstvima, budu jasno identifikovani.

5.2.4.6. Uloga NRA, nacionalnih organa za zaštitu konkurencije, nacionalnih centara kompetencija i Kancelarija za širokopojasni internet

161. Uloga nacionalnih regulatornih organa (NRA) posebno je važna u planiranju najprikladnijih državnih intervencija za podršku širokopojasnim mrežama. NRA su stekla tehničko znanje i stručnost zahvaljujući ključnoj ulozi koja im je dodijeljena sektorskom regulativom i u najboljoj su poziciji da podrže javne vlasti u vezi sa planiranjem državnih intervencija.
162. Države članice se podstiču da sistematski uključe NRA u dizajniranje, sprovođenje i praćenje državnih intervencija, a naročito, ali ne isključivo, u: (a) identifikaciju ciljnih područja (mapiranje i javne konsultacije), (b) procjenu ispunjenosti uslova za radikalne promjene i (c) mehanizme rješavanja sporova, uključujući sporove u vezi sa bilo kojim od tih aspekata.
163. Imajući u vidu posebnu stručnost NRA u pogledu nacionalnih tržišta, države članice moraju konsultovati NRA, koje su u najboljoj poziciji za to, u vezi sa: (a) veleprodajnim pristupnim proizvodima, uslovima i cijenama (Odjeljak 5.2.4.4); i (b) postojećom infrastrukturom koja podliježe ex ante regulaciji (Odjeljak 5.2.4.3). Kada je NRA povjerena neophodna nadležnost za učesće u državnim intervencijama za izgradnju širokopojasnih mreža, država članica treba da dostavi NRA

ako se pojave neočekivani troškovi. Budući da organ koji dodjeljuje pomoć ne nadoknađuje neočekivane gubitke, previše restriktivan mehanizam povraćaja buduće dobiti može povećati ukupni rizik za investitora i obeshrabriti učesće u konkurentskom postupku izbora.

¹⁰⁶ Povećanje efikasnosti ne smije dovesti do smanjenja kvaliteta pružene usluge.

¹⁰⁷ Ako je razumna dobit 10 %, maksimalni iznos podsticaja iznosio bi 3 %.

¹⁰⁸ Na primjer, ako je razumna dobit 10 %, a primijenjen maksimalni podsticaj od 3 %, države članice ne bi trebalo da povraćaju dobit koja ne prelazi 13 %. Ako je stvarna dobit 20 %, a intenzitet pomoći 70 %, razlika u dobiti od 13 % od 20 % dijeli se na sljedeći način: 70 % pripada državi članici, a 30 % investitoru u širokopojasnu mrežu.

¹⁰⁹ Na primjer, ako akcionar posjeduje 40 % akcija društva korisnika pomoći i neto sadašnja vrijednost (NPV) društva, diskontovana po stopi razumne dobiti, iznosi X, a akcionar proda svoje akcije za ukupni iznos Y, država članica mora od tog akcionara povratiti iznos $Y - 40\% \times X$.

detaljan opis mjera pomoći, najmanje dva mjeseca prije podnošenja prijave državne pomoći, kako bi NRA imao razuman rok da dostavi svoje mišljenje.

164. U skladu sa najboljom praksom, bez dovodenja u pitanje nadležnosti NRA prema regulatornom okviru, NRA mogu izdavati smjernice za lokalne vlasti, između ostalog, u vezi sa sprovođenjem analize tržišta i definisanjem veleprodajnih pristupnih proizvoda i cijena. Prilikom izdavanja takvih smjernica treba uzeti u obzir regulatorni okvir i preporuke koje je izdala Komisija¹¹⁰.
165. Pored uključivanja NRA, države članice mogu se takođe konsultovati i sa nacionalnim organima za zaštitu konkurencije, na primjer radi dobijanja savjeta o tome kako uspostaviti ravnopravne uslove za privredna društva i izbjeći da se nesrazmjerno visok udio državnih sredstava dodijeli jednom privrednom društvu, čime bi se ojačala (moguće već dominantna) tržišna pozicija¹¹¹.
166. Države članice mogu uspostaviti nacionalne centre kompetencija, kao što su Kancelarije za širokopojasni internet (Broadband Competence Offices), koji mogu pomoći javnim vlastima u dizajniranju državnih intervencija za podršku razvoju širokopojasnih mreža¹¹².

5.2.5. Transparentnost, izvještavanje i praćenje pomoći

167. Države članice moraju poštovati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 7 koji se odnose na transparentnost, izvještavanje i praćenje.

5.3. Negativni efekti na konkurenciju i trgovinu

168. Pomoć za razvoj fiksnih i mobilnih mreža može imati negativne efekte u smislu narušavanja tržišne konkurencije i uticaja na trgovinu između država članica.
169. Komisija procjenjuje značaj narušavanja konkurencije i uticaj na trgovinu u smislu efekta na konkurente i mogućeg istiskivanja privatnih investicija. Javna podrška takođe može podstaći lokalne pružaoce usluga da koriste usluge koje nudi mreža finansirana državnim sredstvima, umjesto onih koje se nude pod tržišnim uslovima. Dodatno, ukoliko je korisnik pomoći privredno društvo koje je već dominantno na tržištu ili može postati dominantno usljed javne investicije, pomoć može oslabiti konkurentski pritisak koji drugi učesnici na tržištu mogu vršiti. Čak i tamo gdje se tržišni poremećaji mogu smatrati ograničenima na pojedinačnom nivou, na kumulativnoj osnovi, šeme pomoći mogu dovesti do visokog nivoa narušavanja tržišta.

¹¹⁰ To bi povećalo transparentnost, smanjilo administrativno opterećenje lokalnih vlasti i moglo značiti da NRA ne bi morao pojedinačno analizirati svaki slučaj državne pomoći.

¹¹¹ Vidjeti, na primjer, Mišljenje br. 12-A-02 od 17. januara 2012. godine francuskog organa za zaštitu konkurencije, koje se odnosi na zahtjev za mišljenje Odbora Senata za ekonomiju, održivi razvoj i prostorno planiranje u vezi sa okvirom za učešće lokalnih vlasti u razvoju mreža veoma velikih brzina [Avis No 12-A-02 du 17 janvier 2012 de l’Autorité de la concurrence relatif à une demande d’avis de la commission de l’économie, du développement durable et de l’aménagement du territoire du Sénat concernant le cadre d’intervention des collectivités territoriales en matière de déploiement des réseaux à très haut débit].

¹¹² Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije C(2008) 6705 od 5. novembra 2008, predmet N 237/08 – Njemačka – Podrška širokopojasnim mrežama u Donjoj Saksoniji (SL C 18, 24.1.2009, str. 1); Odluku Komisije C(2012) 8223 final od 20. novembra 2012, predmet SA.33671 (2012/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Nacionalna šema širokopojasnog interneta za UK – Broadband Delivery UK (SL C 16, 19.1.2013, str. 2) i Odluku Komisije C(2016) 3208 final od 26. maja 2016, predmet SA.40720 (2016/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Broadband Delivery UK (SL C 323, 2.9.2016, str. 2).

5.4. Balansiranje pozitivnih efekata pomoći u odnosu na negativne efekte na konkurenciju i trgovinu

170. Komisija će izbalansirati pozitivne efekte planirane pomoći na podržane ekonomske aktivnosti sa stvarnim i potencijalnim negativnim efektima na konkurenciju i uslove trgovine. Da bi državna pomoć bila usklađena sa unutrašnjim tržištem, pozitivni efekti moraju nadmašiti negativne.
171. Prvo, Komisija će procijeniti pozitivne efekte pomoći na podržane ekonomske aktivnosti, uključujući njen doprinos ciljevima digitalne politike. Država članica mora, na osnovu uporedne (kontrafaktualne) analize, pokazati da mjera ima pozitivne efekte u poređenju sa situacijom koja bi nastupila bez pomoći. Kao što je navedeno u Odjeljku 5.2.1, pozitivni efekti mogu uključivati ostvarivanje ciljeva državne intervencije, kao što su uvođenje nove mreže na tržište koja obezbjeđuje dodatni kapacitet i veće brzine, kao i niže cijene i bolji izbor za krajnje korisnike, uz veći kvalitet i inovacije. To bi takođe rezultiralo većim pristupom krajnjih korisnika onlajn resursima i vjerovatno bi podstaklo rast potražnje. Kao rezultat, to može doprinijeti završetku Jedinog digitalnog tržišta i donijeti koristi privredi Unije u cjelini.
172. Pored toga, Komisija može uzeti u obzir, gdje je to primjereno, da li pomoć donosi i druge pozitivne efekte, kao što je unapređenje energetske efikasnosti u radu mreža ili doprinos politikama Unije, kao što je Evropski zeleni plan.
173. Drugo, države članice moraju pokazati da su negativni efekti ograničeni na minimum koji je neophodan. Prilikom dizajniranja mjere, uzimajući u obzir neophodnost, prikladnost i proporcionalnost pomoći (Odjeljci 5.2.2, 5.2.3 i 5.2.4), države članice treba da razmotre, na primjer, veličinu projekata, pojedinačne i kumulativne iznose pomoći, karakteristike korisnika (na primjer da li imaju značajnu tržišnu moć) i karakteristike ciljanih područja (na primjer broj postojećih ili pouzdano planiranih naprednih mreža u određenom području). Kako bi omogućile Komisiji da procijeni moguće negativne efekte, države članice se podstiču da dostave sve procjene uticaja koje su im na raspolaganju, kao i ex post evaluacije sprovedene za slične prethodne šeme.

6. OCJENA USKLAĐENOSTI MJERA ZA PODSTICANJE KORIŠĆENJA (TAKE-UP MEASURES)

174. Dostupnost širokopojasne mreže predstavlja preduslov za mogućnost pretplate na širokopojasne usluge. Međutim, to u nekim slučajevima može biti nedovoljno da se osigura zadovoljenje potreba krajnjih korisnika (na koje se naročito upućuje u st. 53 i 61) i da se ostvare koristi za društvo u cjelini.
175. Razlog za to može biti relativno niska spremnost krajnjih korisnika da se pretplate na širokopojasne usluge. Takva niska stopa pretplate može biti posljedica različitih razloga, uključujući: (a) ekonomski uticaj troškova pretplate na širokopojasne usluge za krajnje korisnike uopšte ili za određene kategorije korisnika u nepovoljnom položaju; i (b) nedostatak svijesti o prednostima koje pretplata na širokopojasne usluge donosi.
176. Mjere na strani potražnje, kao što su vaučeri, osmišljene su da smanje troškove za krajnje korisnike i mogu biti korisne za otklanjanje specifičnog tržišnog neuspjeha u pogledu korišćenja dostupnih širokopojasnih usluga. Široko rasprostranjen pristup pristupačnoj povezivosti stvara pozitivne eksternalije zbog svoje sposobnosti da ubrza rast i inovacije u svim sektorima privrede. Kada nije moguće obezbijediti pristupačan pristup zadovoljavajućim širokopojasnim uslugama, na primjer zbog visokih maloprodajnih cijena, državna pomoć može otkloniti takav tržišni neuspjeh. U takvim slučajevima, dodjela državne pomoći može proizvesti pozitivne efekte.
177. Vaučeri ne predstavljaju pomoć krajnjim korisnicima, uključujući pojedinačne potrošače, ukoliko ti korisnici ne obavljaju ekonomsku djelatnost koja spada u područje primjene člana 107 stav 1 Ugovora. Međutim, vaučeri mogu predstavljati pomoć krajnjim korisnicima ukoliko oni obavljaju

ekonomsku djelatnost u smislu člana 107 stav 1 Ugovora. Ipak, u većini slučajeva takva pomoć može spadati pod primjenu Regulative o de minimis pomoći¹¹³, imajući u vidu ograničenu vrijednost vaučera.

178. Sudska praksa Suda pravde Evropske unije potvrđuje da, kada se prednost dodijeli krajnjim korisnicima kao što su pojedinačni potrošači koji ne obavljaju ekonomsku djelatnost, to ipak može predstavljati prednost određenim privrednim društvima i može predstavljati državnu pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora¹¹⁴.
179. Vaučeri stoga mogu predstavljati pomoć privrednim društvima u sektoru elektronskih komunikacija koja će moći da unaprijede ili prošire svoju ponudu usluga koristeći postojeće širokopojasne mreže i time ojačaju svoj tržišni položaj na štetu drugih privrednih društava u sektoru širokopojasnih usluga. Ta privredna društva podliježu kontroli državne pomoći ukoliko prednost koju ostvaruju prelazi de minimis prag.
180. Mjere vaučera ne mogu se primjenjivati u područjima u kojima ne postoji mreža koja pruža prihvatljive usluge.

6.1. Socijalni vaučeri

181. Socijalni vaučeri imaju za cilj da podrže određene pojedinačne potrošače u dobijanju ili održavanju širokopojasnih usluga. Oni se mogu smatrati usklađenim sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 2 tačka (a) Ugovora, kao „pomoć socijalnog karaktera, dodijeljena pojedinačnim potrošačima, pod uslovom da se dodjeljuje bez diskriminacije po osnovu porijekla predmetnih proizvoda“.
182. Da bi bili usklađeni prema članu 107 stav 2 tačka (a) Ugovora, socijalni vaučeri moraju biti namijenjeni određenim kategorijama pojedinačnih potrošača čije finansijske okolnosti opravdavaju dodjelu pomoći iz socijalnih razloga (na primjer, porodice sa niskim prihodima, studenti, učenici i sl.)¹¹⁵. U tu svrhu, države članice moraju, na osnovu objektivnih kriterijuma, identifikovati kategorije potrošača kojima su namijenjene šeme socijalnih vaučera¹¹⁶.
183. Opravdani troškovi mogu uključivati mjesečnu pretplatu, standardne¹¹⁷ troškove instalacije i neophodnu terminalnu opremu za pristup širokopojasnim uslugama. Troškovi unutrašnjih instalacija i ograničenog postavljanja infrastrukture na privatnom posjedu potrošača ili na javnom posjedu u neposrednoj blizini privatnog posjeda potrošača takođe mogu biti prihvatljivi, u mjeri u kojoj su neophodni i podržavaju pružanje usluge.
184. Socijalni vaučeri mogu se koristiti za pretplatu na nove širokopojasne usluge ili za održavanje postojećih pretplata („prihvatljive usluge“).
185. Zahtjev da se izbjegne svaka diskriminacija po osnovu porijekla proizvoda (vidjeti tačku 181) ispunjava se poštovanjem principa tehnološke neutralnosti. Potrošači moraju imati mogućnost da koriste

¹¹³ Regulative Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na de minimis pomoć (SL L 352, 24.12.2013, str. 1).

¹¹⁴ Presuda od 4. marta 2009, Italija protiv Komisije, T-424/05, EU:C:2009:49, stav 108; presuda od 28. jula 2011, Mediaset protiv Komisije, C-403/10 P, EU:C:2011:533, stav 81.

¹¹⁵ Vidjeti odluke Komisije: C(2020) 8441 final od 4. decembra 2020, predmet SA.57357 (2020/N) – Grčka – Šema vaučera za širokopojasni internet za studente (SL C 41, 5.2.2021, str. 4); C(2020) 5269 final od 4. avgusta 2020, predmet SA.57495 (2020/N) – Italija – Vaučeri za širokopojasni internet za određene kategorije porodica (SL C 326, 2.10.2020, str. 9).

¹¹⁶ Nacionalna pravila mogu predvidjeti različite načine sprovođenja. Na primjer, šeme socijalnih vaučera mogu predviđati planirana plaćanja direktno potrošačima ili direktno pružaocu usluga kojeg su potrošači izabrali.

¹¹⁷ Standardni troškovi su oni koji se primjenjuju na sve potrošače, bez obzira na njihovu specifičnu situaciju.

socijalne vaučere za pribavljanje prihvatljivih širokopojasnih usluga od bilo kog pružaoca koji je sposoban da ih pruži, bez obzira na tehnologiju koja se koristi za pružanje usluge. Šeme socijalnih vaučera moraju obezbijediti jednak tretman svih mogućih pružalaca usluga i potrošačima ponuditi najširi mogući izbor dobavljača. U tu svrhu, država članica mora uspostaviti onlajn registar svih prihvatljivih pružalaca usluga ili primijeniti odgovarajuću alternativnu metodu kako bi se osigurala otvorenost, transparentnost i nediskriminatorni karakter državne intervencije. Potrošači moraju imati mogućnost da konsultuju informacije o svim privrednim društvima koja su u mogućnosti da pruže prihvatljive usluge. Sva privredna društva koja su sposobna da pruže prihvatljive širokopojasne usluge na osnovu objektivnih i transparentnih kriterijuma (na primjer, sposobnost ispunjavanja minimalnih zahtjeva za pružanje takvih usluga) moraju imati mogućnost, da na zahtjev, budu uključena u onlajn registar ili drugu alternativnu lokaciju koju odredi država članica. Registar (ili odabrana alternativna lokacija) može pružati i dodatne informacije radi pomoći potrošačima, kao što su vrste usluga koje različita privredna društva pružaju.

186. Države članice moraju sprovesti javnu konsultaciju o glavnim karakteristikama šeme. Javna konsultacija mora trajati najmanje 30 dana.
187. Države članice mogu uvesti dodatne zaštitne mjere radi sprječavanja moguće zloupotrebe socijalnih vaučera od strane potrošača, pružalaca usluga ili drugih zainteresovanih korisnika. Na primjer, u određenim okolnostima, kada se subvencionise samo pretplata na nove prihvatljive usluge, mogu biti potrebne dodatne zaštitne mjere kako bi se osiguralo da se socijalni vaučeri ne koriste za pribavljanje širokopojasnih usluga u domaćinstvu u kojem drugi član već ima pretplatu na prihvatljivu uslugu.
188. Pored toga, države članice moraju poštovati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 7 koji se odnose na transparentnost, izvještavanje i praćenje.

6.2. Vaučeri za povezivanje

189. Vaučeri za povezivanje mogu biti namijenjeni širim kategorijama krajnjih korisnika (na primjer, potrošačima ili određenim privrednim društvima, kao što su mala i srednja preduzeća) radi podsticanja korišćenja širokopojasnih usluga koje doprinose razvoju ekonomske djelatnosti. Takve mjere mogu biti proglašene usklađenim sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
190. Komisija će smatrati takve mjere usklađenim ukoliko doprinose razvoju ekonomske djelatnosti (prvi uslov) bez neopravdanog narušavanja uslova trgovine u mjeri koja bi bila suprotna zajedničkom interesu (drugi uslov).

6.2.1. Prvi uslov: podsticanje razvoja ekonomske djelatnosti

191. Komisija smatra da šeme vaučera za povezivanje koje efektivno doprinose povećanju korišćenja određenih širokopojasnih usluga mogu podstaći razvoj različitih ekonomskih djelatnosti kroz unapređenje povezivanja i pristupa širokopojasnim uslugama u situacijama kada postoji tržišni neuspjeh u pogledu korišćenja predmetnih usluga¹¹⁸.
192. Države članice moraju dokazati da šeme vaučera za povezivanje imaju podsticajni efekat.
193. Vaučeri za povezivanje treba da pokrivaju najviše do 50 % opravdanih troškova¹¹⁹. Opravdani troškovi mogu uključivati mjesečnu pretplatu, standardne troškove instalacije i neophodnu terminalnu

¹¹⁸ Različiti načini sprovođenja mogu biti predviđeni nacionalnim pravilima. Na primjer, šema vaučera za povezivanje može predviđati isplate direktno krajnjim korisnicima ili direktno pružaocu usluga kojeg su krajnji korisnici izabrali.

¹¹⁹ Vidjeti Odluku Komisije C(2021) 9549 final od 15. decembra 2021, predmet SA.57496 (2021/N) – Italija – Vaučeri za širokopojasni internet za MSP (SL C 33, 21.1.2022, str. 1).

opremu za krajnje korisnike radi pristupa širokopojasnim uslugama. Troškovi unutrašnjih instalacija i ograničenog postavljanja infrastrukture na privatnom posjedu krajnjih korisnika ili na javnom posjedu u neposrednoj blizini njihovog privatnog posjeda takođe mogu biti prihvatljivi, u mjeri u kojoj su neophodni i podržavaju pružanje usluge.

6.2.2. Drugi uslov: pomoć ne smije neopravdano narušavati uslove trgovine suprotno zajedničkom interesu

194. Državna pomoć treba da bude usmjerena na situacije u kojima može dovesti do značajnog unapređenja koje tržište samo po sebi ne može obezbijediti, odnosno u slučajevima kada je pomoć neophodna za otklanjanje tržišnog neuspjeha u pogledu korišćenja relevantnih širokopojasnih usluga. Na primjer, ako šeme vaučera za povezivanje nijesu usmjerene na zadovoljavanje potreba krajnjih korisnika u pogledu korišćenja usluga (na primjer, ako se vaučeri zloupotrebljavaju i koriste za podršku izgradnji mreže umjesto za podsticanje potražnje) ili ako se ne poštuju princip tehnološke neutralnosti, takve šeme ne bi predstavljale odgovarajući instrument politike. U takvim slučajevima, pomoć u obliku vaučera neopravdano bi narušavala uslove trgovine u mjeri suprotnoj zajedničkom interesu i stoga je malo vjerovatno da bi bila proglašena usklađenom sa unutrašnjim tržištem.
195. Vaučeri za povezivanje ne mogu se koristiti za održavanje postojećih usluga. Oni se mogu koristiti za kupovinu nove usluge ili unapređenje postojeće. Kada se vaučeri za povezivanje mogu koristiti za unapređenje postojeće pretplate, države članice moraju dokazati da šema vaučera neopravdano ne narušava konkurenciju na maloprodajnom i veleprodajnom nivou, na primjer tako da ne stvara nesrazmjernu dobit (windfall profit) za pojedine operatore, što istovremeno neopravdano nanosi štetu drugim operatorima.
196. Vaučeri za povezivanje moraju biti tehnološki neutralni. Krajnji korisnici moraju imati mogućnost da koriste vaučere za pribavljanje prihvatljivih širokopojasnih usluga od bilo kog pružaoca koji je sposoban da ih pruži, bez obzira na tehnologiju koja se koristi za pružanje usluga. Šeme vaučera za povezivanje moraju obezbijediti jednak tretman svih potencijalnih pružalaca usluga i krajnjim korisnicima ponuditi najširi mogući izbor dobavljača. U tu svrhu, država članica mora uspostaviti onlajn registar svih prihvatljivih pružalaca usluga ili primijeniti odgovarajuću alternativnu metodu kako bi se obezbijedila otvorenost, transparentnost i nediskriminatorni karakter državne intervencije. Krajnji korisnici moraju imati mogućnost da konsultuju informacije o svim privrednim društvima koja su sposobna da pruže prihvatljive usluge. Sva privredna društva koja su sposobna da pruže prihvatljive usluge na osnovu objektivnih i transparentnih kriterijuma (na primjer, sposobnost ispunjavanja minimalnih zahtjeva za pružanje takvih usluga) moraju imati mogućnost, da na zahtjev, budu uključena u onlajn registar ili drugu alternativnu lokaciju koju odredi država članica. Registar (ili alternativna lokacija) može sadržati i dodatne informacije radi pomoći krajnjim korisnicima, kao što su vrste usluga koje pružaju različita privredna društva.
197. Kako bi se smanjili poremećaji na tržištu, države članice moraju sprovesti procjenu tržišta kako bi identifikovale prihvatljive pružaoce prisutne na predmetnom području i prikupile informacije radi izračunavanja njihovog tržišnog udjela. Procjena tržišta mora utvrditi da li bi šema vaučera za povezivanje mogla dati nesrazmjernu prednost pojedinim pružiocima na štetu drugih, čime bi se eventualno ojačala (lokalna) tržišna dominacija. Procjena tržišta takođe mora utvrditi stvarnu potrebu za sprovođenjem šeme vaučera za povezivanje upoređivanjem situacije u području intervencije sa situacijom u drugim područjima države članice ili Unije. Trendovi u pogledu korišćenja

usluga od strane krajnjih korisnika takođe se mogu uzeti u obzir prilikom procjene i odlučivanja o šemi vaučera.

198. Države članice moraju sprovesti javnu konsultaciju o glavnim karakteristikama šeme. Javna konsultacija mora trajati najmanje 30 dana.
199. Da bi bio prihvatljiv, pružalac širokopojsnih usluga koji je vertikalno integrisan i ima maloprodajni tržišni udio veći od 25 % mora, na odgovarajućem tržištu veleprodajnog pristupa, nuditi veleprodajne pristupne proizvode na osnovu kojih svaki tražilac pristupa može pružati prihvatljive usluge pod otvorenim, transparentnim i nediskriminatornim uslovima. Cijena veleprodajnog pristupa mora biti određena u skladu sa načelima utvrđenim u Odjeljku 5.2.4.4.4.
200. Kako bi se ograničili negativni efekti na konkurenciju, trajanje šeme vaučera za povezivanje u načelu ne bi trebalo biti duže od tri (3) godine¹²⁰. Važenje vaučera za pojedinačne krajnje korisnike ne bi trebalo biti duže od dvije (2) godine.
201. Pored toga, države članice moraju poštovati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 7 koji se odnose na transparentnost, izvještavanje i praćenje.

7. TRANSPARENTNOST, IZVJEŠTAVANJE, MONITORING

7.1 Transparentnost

202. Države članice moraju objaviti sljedeće informacije u modulu Komisije za dodjelu nagrada u oblasti transparentnosti¹²¹ ili na sveobuhvatnom veb-sajtu o državnoj pomoći na nacionalnom ili regionalnom nivou:
 - (a) pun tekst odluke kojom se odobrava šema pomoći ili individualna pomoć, zajedno sa odredbama za njeno sprovođenje, ili link Odluke;
 - (b) informacije o svakoj dodjeljnoj individualnoj pomoći koja prelazi 100 000 EUR, u skladu sa Prilogom II.
203. Informacije iz tačke 202 podtačka (b) moraju biti objavljene u roku od 6 mjeseci od dana dodjele pomoći, ili, u slučaju pomoći u obliku poreskih olakšica, u roku od 1 godine od dana kada je poreska prijava dospjela¹²².
204. Države članice moraju organizovati svoje sveobuhvatne veb-sajtove o državnoj pomoći, kako je navedeno u tački 202, na način koji omogućava lak pristup informacijama. Za pomoć koja je nezakonita, ali naknadno proglašena usklađenom, države članice moraju objaviti ove informacije u roku od 6 mjeseci od dana odluke Komisije kojom se pomoć proglašava usklađenom.
205. Da bi se omogućila primjena pravila o državnoj pomoći iz Ugovora, informacije moraju biti dostupne najmanje 10 godina od dana kada je pomoć dodjeljena. Informacije se objavljuju u nezaštićenom formatu u obliku tabele, a koji omogućava da se podaci efikasno pretražuju, izdvajaju, preuzimaju i lako objavljuju na internetu, na primjer u CSV ili XML formatu. Opštoj javnosti mora biti omogućen pristup veb-sajtu bez ikakvih ograničenja, uključujući i prethodnu registraciju korisnika.

¹²⁰ U izuzetnim okolnostima, uz prethodnu ocjenu Komisije, mjera vaučera za povezivanje može biti produžena ukoliko je to propisno opravdano, pod uslovom da neopravdano ne narušava uslove trgovine u mjeri suprotnoj zajedničkom interesu.

¹²¹ „Pretraga javne transparentnosti državne pomoći“, dostupna je na:

<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=en>

¹²² Ako ne postoji formalni zahtjev za godišnju prijavu, datum dodjele pomoći u svrhu monitoringa smatraće se 31. decembar godine za koju je pomoć dodjeljena.

206. Komisija će na svom veb-sajtu objaviti link ka nacionalnom ili regionalnom veb-sajtu o državnoj pomoći, kako je navedeno u tački 202.

7.2. Izvještavanje

207. U skladu sa Regulativom Savjeta (EU) 2015/1589¹²³ i Regulativom Komisije (EZ) br. 794/2004¹²⁴, države članice su obavezne da Komisiji dostavljaju godišnje izvještaje u vezi sa svakom mjerom pomoći odobrenom na osnovu ovih Smjernica.

208. Pored godišnjih izvještaja iz tačke 207, države članice moraju Komisiji dostavljati izvještaj svake 2 godine, koji sadrži ključne informacije o mjerama pomoći odobrenim na osnovu ovih Smjernica, u skladu sa Prilogom III.

7.3. Monitoring

209. Države članice moraju voditi detaljnu evidenciju o svim mjerama pomoći. Evidencija mora da sadrži sve neophodne informacije da bi se utvrdilo da li su ispunjeni svi uslovi usklađenosti utvrđeni u ovim Smjernicama. Države članice moraju čuvati tu evidenciju 10 godina od dana dodjele pomoći i moraju je dostaviti na zahtev Komisije.

8. PLAN NAKNADNE (EX-POST) EVALUACIJE

210. Radi daljeg obezbeđivanja da se narušavanja konkurencije i trgovine svedu na najmanju moguću mjeru, Komisija može zahtjevati da određene šeme budu predmet naknadne ocjene kako bi se provjerilo: (a) da li su pretpostavke i uslovi koji su doveli do odluke o usklađenosti ostvareni; (b) efikasnost mjere državne pomoći u pogledu njenih unaprijed definisanih ciljeva; (c) uticaj mjere državne pomoći na tržišta i konkurenciju, kao i da tokom trajanja šeme državne pomoći ne nastanu neopravdani narušavajući efekti koji su suprotni interesima Unije¹²⁵.

211. Naknadna (ex post) evaluacija biće obavezna za šeme sa velikim budžetima državne pomoći, šeme koje sadrže nove karakteristike ili u slučajevima kada se predviđaju značajne tržišne promjene, u tehnologiji ili regulatornom okviru. U svakom slučaju, ex post evaluacija biće obavezna za šeme čiji budžet državne pomoći ili obračunati rashodi prelaze 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom cjelokupnog trajanja šeme. Ukupno trajanje predmetne šeme obuhvata zbirno trajanje same šeme i svake prethodne šeme koja ima sličan cilj i geografsko područje, počev od objavljivanja ovih Smjernica. Imajući u vidu ciljeve evaluacije, i kako se državama članicama i manjim projektima državne pomoći ne bi nametalo nesrazmjerano opterećenje, ex post evaluacije su obavezne samo za šeme državne pomoći čije ukupno trajanje prelazi 3 godine, od objavljivanja ovih Smjernica.

212. Obaveza sprovođenja naknadne (ex post) evaluacije može se izuzeti za šeme državne pomoći koje su direktni nasljednici šeme sa sličnim ciljem i geografskim područjem, pod uslovom da su te prethodne šeme bile predmet evaluacije, da je dostavljen konačni izvještaj o evaluaciji u skladu sa planom

¹²³ Regulativa Savjeta (EU) 2015/1589 od 13. jula 2015. godine kojom se utvrđuju detaljna pravila za primjenu člana 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (SL L 248, 24.9.2015, str. 9).

¹²⁴ Regulativa Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o implementaciji Regulative Savjeta (EU) 2015/1589 kojom se utvrđuju detaljna pravila za primjenu člana 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (SL L 140, 30.4.2004, str. 1).

¹²⁵ Vidjeti na primjer Odluku Komisije C(2012) 8223 konačni tekst od 20. novembra 2012. godine, predmet SA.33671 (2012/N) – Ujedinjeno Kraljevstvo – Nacionalna šema širokopojasnog interneta za Ujedinjeno Kraljevstvo – Broadband Delivery UK (OJ C 16, 19.1.2013, str. 2).

- evaluacije koji je odobrila Komisija i da nijesu utvrđeni negativni nalazi. Svaka šema za koju završni izveštaj o evaluaciji nije u skladu sa odobrenim planom mora biti odmah obustavljena.
213. Cilj evaluacije je da se provjeri da li su osnovne pretpostavke i uslovi za usklađenost šeme ispunjeni, posebno neophodnost i efikasnost mjere državne pomoći u pogledu njenih opštih i specifičnih ciljeva. Ocjena treba takođe da procjeni uticaj šeme na konkurenciju i trgovinu.
214. Za šeme državne pomoći koji podliježu obavezi evaluacije iz tačke 211, države članice moraju dostaviti Komisiju nacrt plana evaluacije, koji će činiti sastavni deo ocjene šeme od strane Komisije. Plan mora biti dostavljen:
- (a) zajedno sa šemom državne pomoći, ukoliko budžet šeme prelazi 150 miliona EUR u bilo kojoj pojedinačnoj godini ili 750 miliona EUR tokom cjelokupnog trajanja šeme;
 - (b) u roku od 30 radnih dana od svake značajne izmjene kojom se budžet šeme povećava na više od 150 miliona EUR u bilo kojoj pojedinačnoj godini ili 750 miliona EUR tokom cjelokupnog trajanja šeme;
 - (c) za šeme koji ne spadaju pod tačkama (a) ili (b), u roku od 30 radnih dana od knjiženja u zvaničnim računima rashoda u okviru šeme koji prelaze 150 miliona EUR u bilo kojoj godini.
215. Nacrt plana evaluacije mora biti u skladu sa opštim metodološkim načelima koje je utvrdila Komisija¹²⁶. Države članice moraju objaviti plan evaluacije koji je odobrila Komisija.
216. Naknadna (ex post) evaluacija mora biti sprovedena na osnovu plana evaluacije od strane stručnjaka koji je nezavisan od organa koji dodjeljuje državnu pomoć. Svaka evaluacija mora da sadrži najmanje jedan privremeni i jedan završni izveštaj o ocjeni. Države članice moraju objaviti oba izveštaja.
217. Završni izveštaj o evaluaciji mora biti dostavljen Komisiji blagovremeno, kako bi joj se omogućio da ocjeni svako produženje šeme državne pomoći, ali najkasnije devet (9) mjeseci prije isteka šeme. Taj rok može biti skraćen za kod kojih je obaveza evaluacije nastupila u posljednje dvije godine sprovođenja. Precizan obim i uslovi za svaku evaluaciju biće utvrđeni u odluci kojom se odobrava šema državne pomoći. Prijava o svakoj naknadnoj mjeri državne pomoći sa sličnim ciljem mora da sadrži opis načina na koji su rezultati evaluacije uzeti u obzir.

9. ZAVRŠNE ODREDBE

218. Komisija će primjenjivati načela utvrđena u ovim Smjernicama od dana koji slijedi nakon njihovog objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.
219. Komisija će primjenjivati načela utvrđena u ovim Smjernicama na prijavljenu pomoć o kojoj je pozvana da donese odluku nakon datuma objavljivanja ovih Smjernica u Službenom listu Evropske unije, čak i kada je pomoć prijavljena prije tog datuma.
220. U skladu sa Saopštenjem Komisije o utvrđivanju pravila koja se primjenjuju na ocjenu nezakonite državne pomoći¹²⁷, Komisija će na nezakonitu pomoć primjenjivati pravila koja su bila na snazi u trenutku kada je pomoć dodijeljena. Komisija će, shodno tome, primjenjivati načela utvrđena u ovim Smjernicama ukoliko je se nezakonita pomoć dodijeljena nakon datuma njihovog objavljivanja.
221. Komisija predlaže državama članicama, na osnovu člana 108 stav 1 Ugovora, slijedeće odgovarajuće mjere:

¹²⁶ Radni dokument zaposlenih Komisije, Zajednička metodologija za procjenu državne pomoći od 28. maa 2014, SWD (2014) 179 konačni tekst, ili bilo koji od njegovih nasljednika.

¹²⁷ SL C 119, 22.5.2002, str. 22.

- (a) Države članice moraju, kada je to potrebno, izmjeniti svoje postojeće šeme državne pomoći kako bi ih uskladile sa odjeljkom 7.1 ovih Smjernica u roku od 12 mjeseci od njihovog objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.
- (b) Države članice moraju da daju svoje eksplicitnu i bezuslovnu saglasnost na odgovarajuće mjere (uključujući izmjene) predložene u tački (a) u roku od dva (2) mjeseca od datuma objavljivanja ovih Smjernica u Službenom listu Evropske unije. Ukoliko u tom roku od dva (2) mjeseca ne dostave odgovor, Komisija će smatrati da predmetna država članica nije saglasna sa predloženim mjerama.

PRILOG I

Mapiranje fiksnih i mobilnih pristupnih mreža - najbolje prakse navedene u odjeljku 5.2.2.4.1 ovih Smjernica

1. Područje primjene

Ovaj Prilog opisuje najbolje prakse o načinu sprovođenja procesa mapiranja u svrhu podrške intervencijama državne pomoći za uvođenje fiksnih pristupnih i mobilnih pristupnih mreža.

Cilj ovog Priloga jeste da pomogne državama članicama u razvoju transparentne metodologije za prikupljanje i ocjenu informacija o indikatorima za dostupnosti i učinak mreža.

Ovaj Prilog se zasniva na metodologiji razvijenoj u skladu sa članom 22 Direktive (EU) 2018/1972 Evropskog parlamenta i Savjeta¹ i dopunjuje je, za potrebe državne pomoći, smjernicama Organa evropskih regulatora za elektronske komunikacije (BEREC) o geografskim istraživanjima uvođenja mreža².

Za fiksne pristupne mreže, kao i za mobilne i fiksne bežične pristupne mreže, ovaj Prilog utvrđuje najbolje prakse za:

- (a) kriterijume za mapiranje učinka mreža;
- (b) informacije koje nadležni javni organi mogu prikupljati radi provjere tačnosti dostavljenih podataka;
- (c) dodatne informacije o infrastrukturi koje nadležni javni organi mogu zahtjevati od operatora u specifičnim situacijama, kada je to propisno opravdano u svrhu sprovođenja detaljne ocjene³.

2. Mapiranje fiksnih pristupnih mreža

2.1 Kriterijumi za mapiranje učinka fiksnih pristupnih mreža

U skladu sa stavom 73 tačka (a) ovih Smjernica, države članice moraju procjeniti efekte mreža izražene najmanje u vidu brzina preuzimanja (download) i otpremanja (upload) koje su ili će biti dostupne krajnjim korisnicima pod uslovima najvećeg opterećenja.

Uslovi najvećeg opterećenja, kako su definisani u tački 19 podtačka (k) ovih Smjernica, treba da se tumače kao uslovi u kojima postoje najmanje 10 % zainteresovanih strana⁴ koji istovremeno prenosi podatke nominalnom maksimalnom brzinom⁵ koju operator obezbeđuje svakom od njih, kako u smjeru preuzimanja, tako i u smjeru otpremanja, što odgovara uobičajenoj definiciji odnosa pretplate⁶ (oversubscription ratio).

¹ Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o uspostavljanju Evropskog zkodeksa o elektronskim komunikacijama (SL L 321, 17.12.2018, str. 36).

² BoR (20) 42 i povezani BoR (21) 82.

³ Ovo može biti predmet povjerljivog tretmana u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, prema potrebi.

⁴ Ovo uključuje i povezane i potencijalne korisnike.

⁵ Ovo je intenzitet uključen u ugovorima sa krajnjim korisnicima.

⁶ Ista infrastruktura može da pruži različite nivoe učinaka krajnjim korisnicima u zavisnosti od toga koliko je korisnika multipleksirano u uskopojasnim dionicama i koje su njihove nominalne brzine. Metrike performansi zavise od broja korisnika koji su istovremeno aktivni (koji je broj veći u uslovima vršnog opterećenja). Takvo „pozitivno statističko multipleksiranje“ (gdje najmanje 10% znači nivo aktivnosti 1:10) takođe zahtjeva od operatera da koriste dovoljno tačne modele za raspodjelu korisničkog prometa.

2.2 Informacije za potrebe provjere

Kako bi se ograničili rizici oportunističkog ponašanja zainteresovanih strana i obezbjedilo da dostavljene informacije budu dovoljne, tačne i pouzdane, u cilju izbjegavanja kašnjenja u pružanju usluga na ciljnom području, nadležni javni organi koji sprovode proces mapiranja mogu odlučiti da zahtevaju od učesnika da dostave dodatne informacije o njihovim mrežama radi provjere.

Nadležni javni organi mogu tražiti od zainteresovanih strana da dostave potpun opis metodologije koja je korišćena za izračunavanje ostvarivih indikatora učinka, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- (a) tehnologiju pristupne mreže koja se koristi (FTTH, FTTB, ADSL, VDSL, VDSL + vektorisanje, DOCSIS.x itd.), uz potpunu specifikaciju odgovarajućeg standarda;
- (b) topologiju mreže (na primjer P2P ili P2MP), uključujući pojednostavljeni dijagram koji odražava fizički raspored kablova/vlakana (na primjer, topologija stabla u GPON mreži);
- (c) uska grla u topologiji mreže, definisana kao segmenti mreže sa većim statističkim dobitkom od multipleksiranja, uključujući jasne informacije koje se odnose na (i) odnos pretplate korišćen za određivanje dimenzija takve veze (na primjer u mreži za povezivanje – backhaul) ili (ii) planiranje kapaciteta za takva uska grla. U svakom slučaju, javni organ može zahtevati statističku karakterizaciju ostvarive brzine za krajnjeg korisnika (na primjer prosječna ili tipična brzina ili vjerovatnoća postizanja nominalne brzine koja će biti obezbjeđena krajnjem korisniku u bilo kom trenutku, sa određenim pretpostavkama za oblikovanje modela krajnjeg korisnika).

2.3 Informacije za potrebe detaljne provjere

Nadležni javni organi mogu odlučiti da zahtjevaju od zainteresovanih strana da dostave dodatne informacije o komponentama mreže i njihovim lokacijama radi detaljne provjere, na primjer radi pregleda metodologije korišćene za izračunavanje dostavljenih indikatora učinka.

Nadležni javni organi mogu tražiti od zainteresovanih strana da dostave dodatne informacije o pristupnom dijelu fiksne mreže, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- (a) lokaciju razvodnih kutija i udaljenost kablovske instalacije od razvodne kutije do domaćinstva;
- (b) jasne informacije o proračunima budžeta za povezivanje, na primjer o načinu na koji se nivo snage primljenog signala mapira na protok podataka, korišćene margine budžeta za povezivanje itd. Nadležni javni organi mogu zahtjevati od operatora da dostave sve primjenljive budžete za povezivanje koji su korišćeni za projektovanje i dimenzioniranje mrežnih usluga, sa njihovim ključnim parametrima, uključujući opis metodologije koju je operator primenio za izradu budžeta za povezivanje i obrazloženje.

3. Mapiranje mobilnih i fiksnih bežičnih pristupnih mreža

3.1 Kriterijumi za mapiranje performansi mobilnih i fiksnih bežičnih pristupnih mreža

Za potrebe ove metode mapiranja, država članica treba da zahtjeva od zainteresovane strane da izračunaju performanse svojih mreža uzimajući u obzir slijedeća načela:

- (a) korišćenje najboljih industrijskih praksi⁷, uzimajući u obzir sve glavne faktore koji utiču na prostiranje bežičnog signala⁸;
- (b) zasnivanje proračuna na 95 % vjerovatnoće niskog kvaliteta signala⁹ da se postigne navedeni indikator učinka, i u svakom slučaju ne manjoj od 95 % vjerovatnoće postizanja navedenog indikatora učinka u svakoj tački mreže, uzimajući u obzir moguće varijacije u uslovima prostiranja zbog slučajnih uticaja i moguće varijacije među tačkama unutar posmatranog područja (na nivou adrese ili na osnovu mreža maksimalne veličine 100 metara × 100 metara);
- (c) pretpostavljanje uslova u periodu najvećeg opterećenja mreže kako slijedi:
 - (i) za mobilne mreže, nominalno opterećenje ćelije¹⁰ ne manje od 50 %, ili više u slučaju kada je saobraćaja u periodima najvećeg opterećenja mreže značajno veći;
 - (ii) za fiksne bežične pristupne mreže, treba koristiti očekivane realne uslove saobraćaja u periodima najvećeg opterećenja mreže kako bi se odredilo odgovarajuće opterećenje ćelije¹¹;
- (d) prikazati performanse po krajnjem korisniku i na osnovu spoljašnjih antena. Ako prijemna antena dijeli signal među više krajnjih korisnika, ukupne učinke treba smatrati ravnomjerno raspodjeljenim među zainteresovanim stranama¹²;
- (e) prikazati performanse po tehnologiji i po radnoj frekvenciji u slučaju višetehnološke¹³ i višefrekventne pokrivenosti¹⁴, uzimajući u obzir stvarno raspoloživu širinu pojasa po frekvenciji. U slučaju korišćenja nelicenciranih frekvencija, to mora biti jasno naznačeno.

Prilikom dostavljanja informacija nadležnom organu koji ih zahtjeva, operatori treba posebno da uzmu u obzir:

- (a) vrstu¹⁵ mreže za povezivanje (backhaul) i njen kapacitet za svaku baznu stanicu¹⁶;
- (b) za fiksne bežične pristupne mreže, broj opsluženih i obuhvaćenih objekata u svakoj izračunatoj mreži.

⁷ Najbolje industrijske prakse podrazumjevaju parametre modeliranja, alate, planiranje i margine grešaka koje su uobičajene u planiranju bežičnih komunikacionih sistema i poslovanja, a koje bi stručnjaci u toj oblasti prihvatili kao istinite i dovoljno tačne ako bi provjerili tehnologiju.

⁸ Kao što su teren, zgrade i smetnje prilikom predviđanja jačine primljenog signala.

⁹ „Vjerovatnoća lošeg kvaliteta signala“ je vjerovatnoća da će se minimalni indikatori učinka postići na najudaljenijoj ivici područja pokrivenosti (maksimalna zahtjevana udaljenost pokrivenosti u razmatranom području). Proračuni treba da se zasnivaju na realnim simulacijama propagacije, proračunima budžeta veze i dovoljnim marginama.

¹⁰ „Opterećenje ćelije“ je prosječan procenat resursa bazne stanice koje koriste krajnji korisnici u vezi sa određenom uslugom.

¹¹ Ako se ne koriste prognoze protoka, treba koristiti nominalno opterećenje ćelija od 90% za fiksni bežični pristup. Veće opterećenje ćelija za fiksni bežični pristup (u poređenju sa mobilnim mrežama) odražava očekivano drugačiji obrazac korišćenja, što rezultira većom konkurencijom za korišćenje djeljivih resursa na opslužujućoj baznoj stanici.

¹² U fiksnim bežičnim pristupnim mrežama, ovo može biti slučaj sa zajedničkim krovnim antenama za zgrade sa više stambenih jedinica.

¹³ Tehnologije uključuju: 3G UMTS i HSPA tehnologije; 4G LTE ili LTE–Advanced tehnologije; Nesamostalni 5G za 3GPP Release 15 New Radio (NR) (sa 4G okosnom mrežom) ili samostalni NR (sa lokalnom 5G okosnom mrežom) i dalji razvoj (kao što je 3GPP Release 16). Preporučuje se da javni organ prikuplja informacije o korišćenim tehnologijama zasnovanim na 3GPP (barem o izdanjima 3GPP).

¹⁴ Cilj je razdvojiti dvije vrste širokopojsasnih područja, ispod 6 GHz i mm-talase, jer se često koriste za različite kategorije usluga.

¹⁵ Optički kabl, Carrier Ethernet sa bakarnom žicom, bežični kabl itd.

¹⁶ Sa optičkom vezom, ovo se obično može smatrati dovoljnim.

PRILOG II

Informacije koje države članice moraju objaviti u skladu sa tačkom 202 podtačka (b) ovih Smjernica

Informacije o pojedinačnim dodjelama pomoći iz tačke 202 podtačka (b) ovih Smjernica moraju obuhvatiti sljedeće¹:

- (a) identitet pojedinačnog korisnika državne pomoći:
 - (i) ime;
 - (ii) identifikator korisnika državne pomoći;
- (b) tip korisnika državne pomoći u trenutku podnošenja prijave:
 - (i) MSP (malo ili srednje preduzeće);
 - (ii) veliko preduzeće;
- (c) region u kojem se korisnik državne pomoći nalazi, na nivou NUTS II ili niže;
- (d) glavni sektor ili djelatnost korisnika državne pomoći za datu pomoć, identifikovan NACE grupom (numerički kod od tri cifre)²;
- (e) element državne pomoći izražen u cjelosti u nacionalnoj valuti. Za šeme u obliku poreske olakšice, informacije o pojedinačnim iznosima pomoć³ i mogu se dostaviti u sljedećim rasponima (u milionima EUR):
 - [0,1–0,5],
 - [0,5-1];
 - [1-2];
 - [2-5];
 - [5-10];
 - [10-30];
 - [30-60];
 - [60-100];
 - [100-250]
 - [250 i više];
- (f) kada se razlikuje od elementa državne pomoći, nominalni iznos pomoći, izražen u cjelosti u nacionalnoj valuti⁴;

¹ Osim poslovnih tajni i drugih povjerljivih informacija u propisno obrazloženim slučajevima i pod uslovom da se Komisija složi [Saopštenje Komisije o profesionalnoj tajni u odlukama o državnoj pomoći, C(2003) 4582 (OJ C 297, od 9.12.2003, str. 6)].

² Regulativa (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o uspostavljanju statističke klasifikacije ekonomskih aktivnosti NACE Rev. 2 i o izmjeni Regulative Savjeta (EEZ) br. 3037/90 i određenih regulativa EZ o specifičnim statističkim oblastima (SL L 393, 30.12.2006, str. 1).

³ Iznos koji treba objaviti je maksimalno dozvoljena poreska olakšica, a ne iznos koji se odbija svake godine (na primjer, u slučaju poreskog kredita, objavljuje se maksimalno dozvoljeni poreski kredit, a ne stvarni iznos, koji može zavisiti od oporezivog prihoda i mijenjati se svake godine).

⁴ Bruto ekvivalent bespovratne pomoći ili, gdje je primjenljivo, iznos investicije. Za operativnu pomoć, pomoć se može dodjeliti do godišnjeg iznosa pomoći po korisniku. Za fiskalne šeme, ovaj iznos se može dodjeliti u okviru ograničenja utvrđenih u podtački (e) ovog Priloga. Iznos koji se objavljuje je maksimalna dozvoljena poreska olakšica, a ne iznos koji se odbija svake godine (na primjer, u slučaju poreskog kredita, objavljuje se maksimalni dozvoljeni poreski kredit, a ne stvarni iznos, koji može zavisiti od oporezivog prihoda i mjenjati se svake godine).

- (g) instrument državne pomoći⁵:
 - (i) bespovratna sredstva/subvencija kamatne stope/otpis duga;
 - (ii) zajam/povratni avans/povratna bespovratna sredstva;
 - (iii) garancija;
 - (iv) poreska olakšica ili poresko oslobađanje;
 - (v) finansiranje rizičnog kapitala;
 - (vi) drugo (molimo precizirati);
 - (vii) datum dodjele i datum objavljivanja;
 - (viii) cilj državne pomoći;
- (h) identitet nadležnog organa ili organa koji dodjeljuju pomoć;
- (i) gde je primjenljivo, naziv povjerenog subjekta i nazivi odabranih finansijskih posrednika;
- (j) referenca mjere državne pomoći, kako je navedeno u odluci odobrenoj u skladu sa ovim Smjernicama.

⁵ Ako se pomoć dodjeljuje kroz više instrumenata pomoći, iznos pomoći mora biti naveden po pojedinačnom instrumentu.

PRILOG III

Informacije koje države članice moraju dostaviti u skladu sa tačkom 208 ovih Smjernica

Izveštaj iz tačke 208 ovih Smjernica mora da sadrži za relevantni izveštajni period i za svaki pojedinačni projekat sproveden u okviru mjere državne pomoći odobrene u skladu sa ovim Smjernicama, slijedeće informacije:

- (a) ime korisnika ili korisnika državne pomoći;
- (b) ukupni trošak (ili procenjeni ukupni trošak) projekta i prosječni trošak po obuhvaćenom objektu;
- (c) dodijeljeni iznos pomoći i rashodi po osnovu pomoći;
- (d) intenzitet pomoći;
- (e) izvore javnog finansiranja;
- (f) stope pokrivenosti i brojke pre i nakon državne intervencije;
- (g) za projekte koji podržavaju uvođenje širokopojasnih mreža:
 - (i) datum kada je mreža puštena u upotrebu;
 - (ii) tehnologija primijenjenu na mreži finansiranoj iz javnih sredstava;
 - (iii) brzine otpremanja i preuzimanja pruženih usluga;
 - (iv) proizvode veleprodajnog pristupa koji se nude, uključujući uslove za pristup i cijene/metodologiju određivanja cijena;
 - (v) proizvode veleprodajnog pristupa koji se stavljaju na raspoloaganje na osnovu opravdanih zahtjeva, gdje je primjenljivo, i način postupanja sa takvim zahtjevima;
 - (vi) broj korisnika pristupa i pružalaca usluga koji koriste proizvode veleprodajnog pristupa;
 - (vii) maloprodajne cijene prije i nakon sprovođenja mjere;
 - (viii) broj obuhvaćenih objekata finansiranih iz javnih sredstava;
 - (ix) stope korišćenja.
- (h) za projekte koji podržavaju korišćenje širokopojasnih usluga, kao što su šeme vaučera:
 - (i) trajanje mjere državne pomoći;
 - (ii) vrijednost vaučera;
 - (iii) vrsta prihvatljivih pretplata/usluga, uključujući i opremu za krajnje korisnike, kao i unutrašnje instalacije i/ili kablove za priključenje unutar privatnog posjeda;
 - (iv) stope korišćenja prije i nakon sprovođenja mjere i broj krajnjih korisnika koji su imali koristi od mjere državne pomoći (po kategorijama, na primjer pojedinačni krajnji korisnici ili MSP, i po vrsti podržanih pretplata/usluga);
 - (v) broj prihvatljivih pružalaca širokopojasnih usluga;
 - (vi) broj pružalaca širokopojasnih usluga koji su zaista imali koristi od mjere državne pomoći;
 - (vii) promjene u tržišnom položaju operatora prema vrsti podržanih pretplata/usluga, uzimajući u obzir relevantnu infrastrukturu i tehnologije (FTTH, FTTC, DOCSIS, FWA itd.);
 - (viii) veleprodajne i maloprodajne cijene prije i nakon sprovođenja mjere.

PRILOG IV

Tipični slučajevi intervencije za podršku širokopojasnim mrežama

U svojoj praksi donošenja odluka, Komisija je uočila određene mehanizme finansiranja koje su koristile pojedine države članice radi podsticanja razvoja širokopojasnih mreža, a koji se po pravilu smatraju državnim pomoći u smislu člana 107 tačka 1 Ugovora. Slijedeći opis tipičnih modela intervencija je ilustrativan i nije iscrpan, budući da javni organi mogu razviti različite načine podrške razvoju širokopojasnih mreža ili odstupiti od modela opisanih u nastavku.

1. Model finansiranja jaza: U modelu¹ finansiranja jaza, države članice² podržavaju razvoj fiksnih ili mobilnih mreža dodjelom direktnih novčanih grantova ili subvencija investitorima u širokopojasne mreže³ radi projektovanja, izgradnje, upravljanja i komercijalnog korišćenja mreže, uzimajući u obzir relevantne prihode i razumnu dobit. U okviru ovog modela, razumna dobit se određuje kao stopa prinosa na kapital koju bi investitor zahtjevao, uzimajući u obzir nivo rizika specifičan za sektor širokopojasnih mreža i vrstu pruženih usluga. Potrebna stopa prinosa na kapital obično se određuje na osnovu ponderisanog prosječnog troška kapitala (WACC). Pri utvrđivanju šta u stvari predstavlja razumna dobit, države članice obično uvode podsticajne kriterijume koji se odnose, na kvalitet pružene usluge i povećanje proizvodne efikasnosti. Svaka nagrada vezana za povećanje proizvodne efikasnosti postavlja se na način koji omogućava uravnoteženu raspodjelu tih dobitaka između investitora u širokopojasne mreže i države članice ili krajnjih korisnika. U okviru modela finansiranja jaza, izgrađena infrastruktura je obično u potpunom vlasništvu korisnika pomoći, koji snosi rizike povezane sa izgradnjom nove infrastrukture i privlačenjem dovoljnog broja korisnika.
2. Model podrške u naturi: Države članice podržavaju razvoj fiksnih ili mobilnih širokopojasnih mreža stavljanjem na raspolaganje operatorima širokopojasnih mreža postojeće ili novoizgrađene infrastrukture. Ova podrška ima različite oblike, pri čemu je najčešći slučaj da države članice obezbjeđuju pasivnu širokopojasnu infrastrukturu izvođenjem građevinskih radova (na primjer raskopavanjem puta), postavljanjem kanalica ili neosvetljenih optičkih vlakana, ili omogućavanjem pristupa postojećoj infrastrukturi (na primjer kanalima, stubovima ili tornjevima).
3. Model direktnih investicija: Države članice izgrađuju fiksnu ili mobilnu mrežu i njome direktno upravljaju putem organa javne uprave ili preko internog operatora⁴. Mreža finansirana iz javnih sredstava često se koristi isključivo kao veleprodajna mreža i dostupna je pružaocima maloprodajnih širokopojasnih usluga na nediskriminatornoj osnovi.
4. Model koncesionara: Države članice finansiraju izgradnju fiksne ili mobilne širokopojasne mreže, koja ostaje u javnom vlasništvu, dok se njeno upravljanje putem konkurentnog postupka dodjeljuje pružaocu elektronskih komunikacionih usluga radi upravljanja i komercijalnog korišćenja. Mrežom može upravljati operator širokopojasne mreže koji pruža samo veleprodajne usluge, ili alternativno operator koji pruža i veleprodajne i maloprodajne usluge.

¹ „Finansiranje jaza“ se odnosi na razliku između investicionih troškova i očekivanog profita.

² Ovo uključuje bilo koji javni organ.

³ Termin „investitori“ označava preduzeća ili operatere širokopojasnih mreža koji ulažu u izgradnju i širenje širokopojasnih infrastrukture.

⁴ Odluka Komisije C(2011) 7285 konačni tekst od 19. oktobra 2011. godine, predmet N 330/2010 – Francuska – Nacionalni program „Très Haut Débit“ – Volet B (OJ C 364, 14.12.2011, str. 2), koja je obuhvatala različite modalitete intervencije, između ostalog i jedan u kome teritorijalne zajednice mogu da upravljaju sopstvenim širokopojasnim mrežama kao „regionalnom“ operacijom.